

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

ТИТОВА НАТАЛІЯ МИХАЙЛІВНА

УДК 378.011.3-051:377 (043.3)

**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова.

Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор,
КОРЕЦЬ Микола Савич, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
проректор із науково-педагогічної та адміністративно-господарської роботи.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
ЛУК'ЯНОВА Лариса Борисівна,
Національна академія педагогічних наук України,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих, директор;

доктор педагогічних наук, професор,
ТОРУБАРА Олексій Миколайович
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка,
технологічний факультет, декан;

доктор педагогічних наук, доцент
ЯЩУК Сергій Миколайович
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
факультет фізичного виховання, декан.

Захист дисертації відбудеться 01 жовтня 2019 року о 12.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: вул. Пирогова, 9, м. Київ–30, 01601.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (вул. Пирогова, 9, м. Київ–30, 01601) і на сайті університету <http://www.npu.edu.ua>.

Автореферат розіслано 31 серпня 2019 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.П. Сущенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Соціально-економічні, освітньо-політичні та педагогічні умови осучаснення професійної освіти в Україні ґрунтуються на таких нормативно-правових основах, як Закони України: «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років», Концепція «Нова українська школа» (2016 р.), «Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010–2020 р.)», «Концепція розвитку педагогічної освіти» (2018 р.); постанови Кабінету Міністрів України: «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011 р.), «Про затвердження ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» (2015 р.), «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015 р.); «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013 р.), «Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»» (2015 р.) та інші.

Встановлено, що модернізація вищої професійної освіти в Україні неможлива без її диверсифікації як складного соціально-педагогічного явища, що передбачає різнобічний розвиток й інтеграцію усіх освітніх систем і процесів. Зміни на законодавчому та нормативному рівнях у вищій освіті потребують своєчасної й адекватної реакції, вдумливого та виваженого стратегічного підходу, який передбачав би такі концептуальні тенденції розвитку професійної освіти, а саме: демократизація, транспарентність, гуманізація та гуманітаризація, фундаменталізація, інформатизація, технологізація, неперервність й ефективність, у першу чергу, професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Зважаючи на те, що професійна освіта як сфера сучасної соціальної практики суспільства не лише має створювати об'єктивні умови для розширення професійних психолого-педагогічних компетентностей майбутніх педагогічних кадрів, бути спрямованою на збагачення їхнього практично-цінного досвіду оволодіння механізмами пізнавальної, практичної та соціальної діяльності, але й формувати цілісну, гармонійно розвинену новаторську особистість. Саме тому, на нашу думку, актуальність наукового дослідження психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання не викликає сумнівів.

Методологічні основи формування змісту психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання нині є однією з найбільш важливих і нагальних проблем у розвитку професійної освіти. Оновлення державних стандартів професійної освіти відбувається на підґрунті компетентнісного підходу й узгоджено з міжнародним Проектом Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі». Модернізація освітніх програм і трансформація освітніх ступенів потребують впровадження інформаційних та інноваційних педагогічних технологій, що сприяли б забезпеченню якості психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців та

відповідали б сучасним вимогам держави та суспільства, освітньої галузі зокрема до особистості майбутнього педагога, його професійних якостей.

Процес трансформації вищої освіти передбачає детальний аналіз набутого досвіду поколінь й адаптацію його до нових, інноваційних, перспективних технологій навчання з метою їх подальшої позитивної синергії. Впровадження стратегічних завдань щодо удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців зумовлено також глибинними змінами у структурі системи освіти й науки України та необхідністю її інтеграції до світового освітнього простору. Саме тому відбуваються динамічні зміни на законодавчому рівні, що спрямовані на підвищення якості професійної освіти, її осучаснення та розвиток, що сприятиме здійсненню якісної психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Науково-теоретичним підґрунтям для визначення концептуальних засад дослідження стали філософсько-методологічні, педагогічні та психологічні положення: *у сфері вищої педагогічної освіти*, зокрема філософії освіти (В. Андрущенко, А. Дістервег, В. Кремень, В. Мадзігон та інші); класичної педагогічної науки (В. Сухомлинський, К. Ушинський, А. Макаренко та інші); загальнопедагогічної підготовки майбутніх фахівців (О. Абдуліна, А. Алексюк, А. Бойко, Н. Дем'яненко); оптимізації (Ю. Бабанський), інтенсифікації (П. Підкасистий), системності (І. Малафіїк) освітнього процесу; педагогіки виховання (О. Матвієнко, І. Ковчина); освіти дорослих (Н. Протасова, Л. Лук'янова); профільного навчання (М. Пригодій); підготовки вчителів технологій (М. Корець, В. Сидоренко, Д. Тхоржевський, С. Ящук); педагогічної майстерності й творчості (І. Зязюн, Є. Барбіна, З. Курлянд, С. Сисоєва); інноваційного розвитку освіти (С. Ніколаєнко, С. Вітвицька); *у сфері професійної освіти*, зокрема фундаментальної професійної освіти (С. Артюх, П. Атутов, С. Батишев, А. Беляєва, Є. Зеєр, В. Ледньов, Н. Ничкало); історичних аспектів (А. Веселов, І. Лікарчук, С. Онопченко); проектної педагогіки (В. Безрукова); професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців (О. Дубасенюк, О. Коваленко, О. Отич, В. Радкевич, Н. Рідей, Л. Сущенко, О. Тимошенко, О. Торубара, О. Щербак); професійної орієнтації (В. Лозовецька); професійної мобільності (Л. Сушенцева); технології диференційованого навчання (П. Гусак); інформатизації освіти (Р. Гуревич, Н. Тверезовська, С. Хоменко, С. Яшанов та інші); підприємницької освіти (О. Романовський); культурологічної освіти (О. Шевнюк); *у сфері психології* – І. Бех, І. Булах, Л. Виготський, П. Гальперін, В. Давидов, А. Деркач, Л. Долинська, Є. Казаєва, Є. Климов, Н. Кузьміна, А. Леонтєв, В. Рибалка, С. Рубінштейн, Н. Тализіна, К. Юнг, І. Якиманська та інші.

Проаналізовано методологічні напрями досліджень професійної підготовки майбутніх фахівців сфери професійної освіти, що висвітлені у наукових працях: І. Бендери (фахівців з механізації сільського господарства); І. Каньковського (інженерів-педагогів автотранспортного профілю); М. Михнюк та А. Литвина (фахівців будівельного профілю); Р. Гуревича (фахівців електро- та радіотехнічного профілів); Р. Горбатюка (фахівців комп'ютерного профілю); Л. Тархан (фахівців швейного профілю);

В. Мозгового (фахівців аграрного профілю); О. Марковської (фахівців машинобудівельного профілю).

У контексті дослідження найбільш дотичними є результати наукових праць Н. Ерганової (теоретичні основи навчальної дисципліни «Методика професійного навчання»), В. Косирева (система неперервної методичної підготовки педагогів професійного навчання), С. Романова (дуальна система інженерно-педагогічної освіти у закладі вищої освіти), Г. Стайнової (проекування педагогічної системи загальнотехнічної підготовки в інженерному вузі), В. Федорової (розвиток професійно-педагогічної освіти в сучасних умовах), Л. Шкутіної (підготовка педагогів професійного навчання на основі інтеграції педагогічних та інформаційних технологій) та інших.

Психолого-педагогічна підготовка майбутніх педагогів досліджена у напрацюваннях таких вчених, як: Н. Брюханова (інженерів-педагогів), Л. Хомич (учителів початкових класів), О. Кривильова (майбутніх викладачів фізико-математичних дисциплін), В. Кулешова (викладачів технічних дисциплін у системі післядипломної освіти).

Разом з тим, доцільно зазначити, що окремі аспекти психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання потребують поглиблення та більш ґрунтовних досліджень. Нагальною є потреба в узагальненні, систематизації та переосмисленні наявного педагогічного досвіду, удосконаленні понятійно-категоріального апарату з метою виявлення нової комбінації методів та прийомів у підготовці педагогічних кадрів, що забезпечили б її ефективність в сучасній соціокультурній ситуації, враховуючи своєрідність професійної освіти.

Аналіз публікацій науковців засвідчив, що психолого-педагогічна підготовка майбутніх педагогів як цілісний вид діяльності у системі вищої професійної освіти потребує обґрунтування теоретичних і методичних засад, створення та експериментальної перевірки моделі системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Дослідження першоджерел із вітчизняної та зарубіжної теорії, методики та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання дає підстави для виокремлення наявних **суперечностей**.

На рівні концептуалізації освітньої діяльності:

– між суспільною потребою у постійному розвитку майбутнього фахівця та певною консервативністю психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у ЗВО;

– між запитами держави, суспільства та ринку праці на якісну психолого-педагогічну підготовку майбутніх педагогів професійного навчання та потребами її осучаснення.

На рівні визначення мети підготовки майбутніх педагогів професійного навчання:

– між оновленими освітніми програмами професійної підготовки майбутніх педагогічних кадрів для професійної освіти та наявним психолого-педагогічним забезпеченням освітнього процесу у ЗВО.

На рівні визначення змісту й технологій підготовки:

– між сучасними механізмами здійснення психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців та наявним їх станом у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Необхідність оновлення й осучаснення системи підготовки інженерно-педагогічних кадрів потребує подолання зазначених суперечностей і зумовила вибір теми нашого дослідження **«Теоретичні і методичні засади психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до тематичного плану НПУ імені М.П. Драгоманова (2012–2018 рр.) та відображає наукові дослідження університету у межах виконання держбюджетної теми «Теорія і технологія навчання у системі професійної освіти» (державний реєстраційний номер 0115U000552, 2015–2017 рр.), теми зведеного плану науково-дослідної роботи у сферах освіти, науки та інноватики «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (державний реєстраційний номер 0117U004914, 2016–2019 рр.).

Тема дисертаційної роботи затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 6 від 29 жовтня 2015 року) та узгоджена в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 6 від 28 листопада 2017 року).

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад досліджуваного процесу, розробці й експериментальній перевірці системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Відповідно до мети були визначені такі **завдання дослідження**:

1. Здійснити теоретико-ретроспективний та порівняльний види аналізу понятійно-категоріального апарату наукової проблеми дослідження, семантичний аналіз стану психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання; сформулювати основні дефініції дослідження.

2. Обґрунтувати й актуалізувати ефективність запровадження інноваційних підходів транспарентності, партисипатії та диверсифікації для забезпечення психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

3. Сформулювати зміст і структуру психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у ЗВО.

4. Розробити концепцію психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

5. Теоретично обґрунтувати та спроектувати модель системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

6. Розробити, обґрунтувати, запровадити в освітній процес ЗВО й визначити рівень ефективності інформаційного студентоцентрованого портативного середовища психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

7. Здійснити експериментально-дослідну верифікацію ефективності розробленої моделі системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання у ЗВО.

Предмет дослідження – система психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Концепція дослідження передбачає визначення теоретичних і методичних засад психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Мета роботи і доцільність оновлення психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання обґрунтовані й втілюються в освітній процес ЗВО на основі теоретичних, методологічних, методичних, організаційно-управлінських і практичних положень концептуально-стратегічного впровадження сучасних теорій освіти.

Теоретичні положення дають підстави обґрунтувати понятійно-категоріальний апарат дослідження та проаналізувати теоретико-методичні засади, концепції й теорії, які є підґрунтям для удосконалення змісту та структури психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, організаційно-педагогічні умови, наявні моделі системи та можливості їх розвитку з метою забезпечення самовдосконалення фахівців сфери професійної освіти. Сутність психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання ґрунтується на єдності педагогічної теорії та практики, контекстного навчання і виховання, спирається на закономірності й механізми педагогічної творчості. Основними її принципами є: науковість, культуровідповідність, фундаментальність, гуманізація, системність, інноваційність, доступність, єдність і наступність, неперервність та різноманітність.

Методологічні положення концепції дослідження психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у ЗВО сприяють обґрунтуванню та запровадженню комплексу підходів: *компетентнісного* (формування психолого-педагогічних компетентностей); *діяльнісного* (професійний розвиток у різних сферах функціональної діяльності); *особистісно зорієнтованого* (особистісні потреби майбутніх педагогів професійного навчання з урахуванням впливу чинників суспільної трансформації); *акмеологічного* (самореалізація, саморефлексія та самокорекція майбутніх фахівців у процесі психолого-педагогічної підготовки); *аксіологічного* (диверсифікація професійно-наукових компонентів системи академічних цінностей); *системного* (тлумачення психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання як відкритої соціальної системи), *синергетичного* (трансформація ціннісних орієнтацій, активне самопізнання і самовиховання майбутніх фахівців).

Методичні положення репрезентують забезпечення системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, яка відображає динамічні процеси, де задіяні викладачі, роботодавці, громадськість та студенти й відбувається їх взаємодія, що трансформує педагогічну

реальність й визначає ролі учасників освітнього процесу. Концепція психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання як цільовий компонент цієї системи здійснюється на основі підходів транспарентності, партисипатії та диверсифікації освітнього процесу.

Організаційно-управлінські положення дослідження психолого-педагогічної освіти обґрунтовують селективність організаційно-управлінських та педагогічних умов ефективності впровадження розробленої моделі системи підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Практичні положення передбачають верифікацію моделі системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, яка здійснюється упродовж аналітично-мотиваційного, функціонально-констатувального, формувального та контрольного етапів педагогічного експерименту. Оцінювання результативності системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання забезпечується шляхом застосування засобів діагностування.

Провідна концептуальна ідея визначає **загальну гіпотезу дослідження**: психолого-педагогічна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання буде ефективною за умови впровадження розробленої відповідної моделі системи, що передбачає:

- впровадження транспарентності, партисипатії та диверсифікації психолого-педагогічної підготовки у ЗВО;
- інтенсифікацію психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання шляхом упровадження інформаційного студентоцентрованого портативного середовища (MOODLE, <http://www.moodle.npu.edu.ua/>);
- застосування міждисциплінарних зв'язків з метою демонстрування тенденцій інтеграції науки та практики, що підвищить якість психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у ЗВО;
- диверсифікацію змісту психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців, що сприятиме формуванню професійно мобільної, креативної, конкурентоспроможної новаторської особистості.

Для вирішення поставлених завдань було застосовано комплекс **методів дослідження**:

- *теоретичні методи*: аналіз та синтез (хронологічний, ретроспективний, порівняльний, синхронний) для зіставлення панівних та спеціальних наукових поглядів на проблему дослідження, визначення понятійно-категорійного апарату дослідження та систематизації наукового пізнання для розкриття теоретичних і методологічних засад та концептуалізації стратегем психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання; педагогічне моделювання (системи психолого-педагогічної та професійної підготовки студентів); логічне узагальнення (висновки й рекомендації щодо системної організації психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання); аксіоматизація, формалізація (виокремлення архітектонічних форм організації освітнього процесу та форм навчання),

гіпотетично-дедуктивний (формулювання загальної на основі часткових робочих і нульової гіпотез);

– *емпіричні методи*: спостереження, опис, вимірювання (освітні), визначення особливостей підготовки майбутніх педагогів професійного навчання та характеристика систем організації їх професійної освіти; моделювання системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання й імітаційне моделювання інформаційного студентоцентрованого портативного освітнього середовища; анкетування, бесіда, опитування, обсерваційні методи дослідження; тестування для діагностування динаміки рівня сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання; експеримент (педагогічний, психологічний, соціальний);

– *загальнонаукові методи*: узагальнення та систематизація інформації сучасних наукових досліджень та знань для формування змісту підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, моделювання організаційних систем і підсистем їх професійної підготовки), формально-логічний метод аналізу нормативно-правової документації, характеристика стану та прогнозування тенденцій розвитку й визначення рівня ефективності системи підготовки майбутніх педагогів професійного навчання за даними релевантності навчання й оцінювання роботодавців і зацікавлених сторін;

– *конкретно-наукові методи психологічних та педагогічних досліджень*: лабораторний експеримент (визначення психотипу і психічного стану здобувача освіти або колективу), формалізація за допомогою аксіоматизування дослідницьких гіпотез, моделювання (імітаційне, комп'ютерне); географічний метод визначення професійних кросів за адміністративно-територіальним поділом країни, що дає можливість встановити потреби закладів професійної (професійно-технічної освіти) та суб'єктів працевлаштування у майбутніх педагогах професійного навчання; *дисциплінарні* (прийоми, засоби, форми навчання конкретної дисципліни, що належить до галузі науки та знань); *міждисциплінарні* (вибір інтегральних способів поєднання різних рівнів моделювання складових підсистем, спрямованих на дотичність та комплекторність синергетики системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання);

– *статистичні методи*: кількісний та якісний аналіз емпіричних даних; критерій однорідності – для оцінювання достовірності результатів педагогічного експерименту; методи експертних оцінок (колективні й індивідуальні).

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційні положення, що найбільшою мірою розкривають новизну дослідження, полягають у тому, що:

– *вперше* сформульовано й науково обґрунтовано теоретичні та методичні засади психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання:

○ *розроблено* й обґрунтовано модель системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, що спроектована як

взаємозалежний та взаємообумовлений комплекс підсистем: аксіологічно-цільової, змістовно-функціональної, професійно-формульованої, інформаційно-методичної, процесуально-моніторингової, релевантної, що пов'язані між собою зовнішніми та внутрішніми зв'язками;

- *розроблено* імітаційну модель інформаційного студентоцентрованого портативного середовища психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання;

- *сформульовано* в авторському контексті тлумачення понять «психолого-педагогічна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання», «спеціальна психолого-педагогічна фахова компетентність» та «професійні кроси за адміністративно-територіальним призначенням»;

- *запропоновано* оновлення змісту і структури психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, що складається з інваріантного, варіативного, професійного і результативного компонентів;

- *обґрунтовано та розроблено* авторську концепцію психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання як цільовий компонент спроектованої системи й застосовано підходи транспарентності, партисипатії та диверсифікації освітнього процесу;

- *розроблено та проаналізовано з візуальним картографуванням* професійні кроси за адміністративно-територіальними умовами призначення спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»;

- *уточнено*: змістове наповнення понять «майбутні педагоги професійного навчання» та «психолого-педагогічна компетентність»; градування психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у закладах вищої освіти; зміст і архітектоніку з науково-методичним та інформаційно-аналітичним забезпеченням інформаційного студентоцентрованого портативного середовища психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, що впроваджено й відображено в інформаційно-методичній підсистемі моделі системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання;

- *удосконалено*: засоби діагностики моніторингу освітнього процесу у етапах експерименту: аналітично-мотиваційному (рефлексійний питальник-мотиватор); функціонально-констатувальному (скринінг-оцінювання рівня психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання); формульованому (динаміка рівня сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів); контрольованому (експертне заключення роботодавців щодо психолого-педагогічної готовності майбутніх педагогів професійного навчання);

- *подальшого розвитку набули*: наукові положення педагогічних досліджень у сфері психолого-педагогічної професійної підготовки майбутніх педагогів та навчання спеціальних професійно-орієнтованих і фахових дисциплін; удосконалення, розбудова й науково-методичне забезпечення проектного конструкту інформаційного студентоцентрованого портативного середовища психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання;

понятійно-категоріальний апарат педагогічного дослідження; методологічно-змістові, організаційно-педагогічні, методично-організаційні, практичні аспекти удосконалення системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що створено й упроваджено:

- галузеві стандарти вищої освіти з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» спеціальностей 015 «Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості)», 015 «Професійна освіта (Харчові технології)», 015 «Професійна освіта (Деревообробка)», 015 «Професійна освіта (Дизайн)», 015 «Професійна освіта (Готельно-ресторанна справа)», 015 «Професійна освіта (Документознавство)», 015 «Професійна освіта (Економіка)», 015 «Професійна освіта (Туризм)», освітньо-кваліфікаційні характеристики, освітньо-професійні програми та засоби діагностики якості вищої освіти (розробки у співавторстві);
- освітньо-професійні комплекси галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» (розробки у співавторстві);
- інформаційне студентоцентроване портативне середовище психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання;
- зміст і методичне забезпечення дисциплін «Професійна педагогіка», «Методика професійного навчання», «Електронне навчання», «Професійна мобільність», «Педагогічна іміджологія» та впроваджено їх у освітній процес підготовки фахівців галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» у ЗВО;
- програму комплексного кваліфікаційного екзамену фахівців галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» в інформаційному студентоцентрованому портативному середовищі психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Результати дослідження можуть бути використані у подальших наукових розвідках з питань розвитку вищої освіти майбутніх педагогів професійного навчання, при визначенні закономірностей її функціонування, шляхів і напрямів удосконалення та підвищення ефективності їх психолого-педагогічної підготовки, а також для освіти дорослих, написанні курсових і кваліфікаційних робіт, навчальних посібників, монографій, дисертацій.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** у освітній процес Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 07-10/1199 від 01.08.2018 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 06247 від 10.06.2018 р.), Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 68-18-59/2 від 12.06.2018 р.), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 57-65/756 від 27.06.2018 р.), Мукачівського державного університету (довідка № 1034 від 04.07.2018 р.), Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса

Шевченка (довідка № 01-09/3-217 від 14.08.2018 р.), Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 269-н від 27.08.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі запропоновані до захисту наукові положення дисертації належать автору.

У колективній наукометричній монографії «Innovative processes in education» [2] автором написано підрозділ «Електронний журнал обліку успішності студентів як ефективний інструмент моніторингу якості вищої освіти». У статтях [19, 22], що підготовані у співавторстві, здобувачеві належить формулювання проблеми дослідження та викладення основного матеріалу. У освітньо-професійних комплексах [31–38] здійснено обґрунтування психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, змістове наповнення навчальних дисциплін: «Професійна педагогіка», «Методика професійного навчання», «Е-навчання», «Професійна мобільність», «Педагогічна іміджологія», «Комунікативні процеси в педагогічній діяльності» та інші. У програмі комплексного кваліфікаційного екзамену на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» (напряму підготовки 6.010104 «Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості)» [44] автором обґрунтовано зміст дисциплін психолого-педагогічного циклу, розроблено технологію проведення комплексного кваліфікаційного екзамену в інформаційному студентоцентрованому портативному середовищі психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, упорядковано список рекомендованої літератури. У наскрізних програмах практик [45–50] обґрунтовано зміст, основні вимоги до педагогічних практик майбутніх фахівців галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)».

Апробація матеріалів дисертації. Основні теоретичні положення та практичні результати обговорювалися на міжкафедральних семінарах і на щорічних звітно-наукових конференціях викладачів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова впродовж 2011–2018 рр. Провідні положення дослідження обговорено на симпозіумах, семінарах, круглих столах, науково-практичних конференціях різного рівня:

міжнародних – «Науково-методичні засади управління якістю освіти у вищих навчальних закладах» (Київ, 2013), «Професійна освіта: актуальні проблеми, шляхи вирішення, перспективи розвитку» (Ялта–Масандра, 2013), «Графічна підготовка майбутніх фахівців: досвід, проблеми, перспективи» (Ялта–Масандра, 2013), Україно-польський науково-методологічний семінар «Освітні процеси в європейському вимірі» (Київ, 2014), «Проблеми та перспективи навчання технологій», присвячена 100-річчю від дня народження Олександра Васильовича Гіталова, знатного хлібороба, громадського діяча, двічі Героя Соціалістичної Праці (Кіровоград, 2015), «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» (Кам'янець-Подільський, 2015), «Теорія та практика управління педагогічним процесом» (Одеса, 2015), V Міжнародна науково-практична конференція імені академіка Д.О. Тхоржевського «Освітня

галузь «Технологія»: реалії та перспективи» (Київ, 2015), «Професійна освіта: актуальні проблеми, шляхи вирішення, перспективи розвитку», (Східниця, Львівської області, 2016), «Economics, management, law: socio-economic aspects of development» (Рим, Італія, 2016), «Topical questions of contemporary science» (Торонто, США, 2017), V Міжнародна науково-практична онлайн-інтернет конференція «Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті», присвячена 70-річчю професора Миколи Ілліча Садового (Кропивницький, 2017), «Актуальні проблеми професійної підготовки майбутніх учителів технологій та педагогів професійного навчання у вищих навчальних закладах» (Глухів, 2017), «Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця» (Суми, 2017), «Problems of the development of modern science» (Мадрид, Іспанія, 2018), «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу» (Київ, 2018);

всеукраїнських – «Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів» (Умань, 2012), Всеукраїнський науково-методичний семінар «Узагальнення досвіду впровадження проектно-технологічної діяльності в навчальний процес загальноосвітньої школи» (Глухів, 2012), «Феномен писанки в сучасному культурно-освітньому просторі» (Полтава, 2012), «Інноваційна діяльність та дослідно-експериментальна робота в сучасній освіті» (Чернівці, 2015), «Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів» (Умань, 2016), «Творче відродження етнопедагогічних традицій у контексті становлення української національної системи виховання» (Глухів, 2017) та Всеукраїнський науково-практичний семінар «Інноваційні технології в організації виховної роботи у початковій школі» (Умань, 2016).

Кандидатську дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання (технічні дисципліни) на тему «Система оцінювання навчальних досягнень з креслення майбутніх вчителів трудового навчання» було захищено 11 вересня 2011 року у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова (Київ). У тексті докторського дослідження матеріали кандидатської роботи не використовуються.

Публікації. Основні теоретичні та практичні результати здійсненого дослідження відображено у 50 публікаціях, серед них 2 монографії (одноосібна та колективна наукометрична); 15 статей у наукових фахових виданнях України у галузі педагогіки; 9 статей у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз даних (2 з них у співавторстві); 4 статті у збірниках матеріалів конференцій, 8 освітньо-професійних комплексів, підготовлених у співавторстві, 7 навчальних програм, 5 наскрізних програм практичної підготовки студентів (у співавторстві).

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається з анотації українською й англійською мовами, вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел

(443 найменування), 18 додатків, 14 таблиць і 29 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 495 сторінок, серед них 360 – основний текст.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дисертаційної роботи, висвітлено його зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, сформульовано гіпотезу, методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи, визначено особистий внесок здобувача наукового ступеня в опублікованих у співавторстві працях, наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації, окреслено структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **«Теорія та методологія психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у закладах вищої освіти»** проаналізовано термінологічний апарат дослідження, поглиблено зміст понять «підготовка», «професійна підготовка», «професійно-педагогічна підготовка», «загальнопедагогічна підготовка» та «психолого-педагогічна підготовка» майбутніх фахівців у педагогічних закладах вищої освіти.

Психолого-педагогічні засади підготовки майбутніх педагогів були обґрунтовані й відображені у дослідженнях таких вчених, як О. Абдуліна, В. Андрущенко, А. Бойко, П. Гальперін, Н. Дем'яненко, І. Зязюн, Є. Климов, В. Краєвський, В. Кремень, М. Корець, Н. Кузьміна, В. Рибалка, С. Рубінштейн, Н. Тализіна, Л. Хомич, І. Якиманська та інших; дослідження основоположних аспектів підготовки майбутніх педагогів професійного навчання висвітлені у роботах С. Батишева, Н. Брюханової, О. Дубасенюк, І. Каньковського, О. Коваленко, Л. Лук'янової, Н. Ничкало, В. Радкевич, О. Щербак та інших.

Запропоновано авторське тлумачення поняття *«психолого-педагогічна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання»*, що потрактовується як складний багаторівневий процес поліфункціональної діяльності майбутнього фахівця у сфері професійної освіти, результатом якої є формування психолого-педагогічної готовності майбутнього педагога професійного навчання, що проявляється у сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності, психолого-педагогічної грамотності, психолого-педагогічної культури особистості.

Розроблено *градування психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання за рівнями*: 1) базова психолого-педагогічна підготовка (загальнопедагогічна), що передбачає навчання основ дидактики й історії педагогіки, основ психології; 2) класична психолого-педагогічна підготовка, що має на меті опанування майбутніми педагогами професійного навчання педагогічної психології, професійної педагогіки й елективних курсів психолого-педагогічного спрямування (педагогічна іміджологія, професійна мобільність тощо); 3) науково-дослідна психолого-педагогічна підготовка, що передбачає роботу над курсовим проектом з методики професійного навчання та дипломним проектом; 4) функціональна психолого-педагогічна підготовка, відповідно до якої студенти опановують й оволодівають методикою, а саме

прикладними дисциплінами: методика професійного навчання, методика виховної роботи, методика гурткової та позакласної роботи, е-навчання тощо й застосовують отримані знання під час педагогічної пропедевтичної та педагогічної виробничої практики; 5) креативна психолого-педагогічна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання, що спрямована на виконання студентами творчих проектів, їх участь у предметних олімпіадах, конкурсах тощо, підсумком яких є комплексний кваліфікаційний екзамен.

Уточнено змістове значення поняття *«майбутні педагоги професійного навчання»*, що моделюються як мобільні фахівці, здатні навчатися упродовж життя, критично мислити і досягати поставлених цілей, співпрацювати у команді та спілкуватися в інтернаціональному середовищі.

З'ясовано сутність поняття *«професійна освіта»*, проаналізовано історичні періоди її становлення та розвитку у контексті підготовки майбутніх педагогів професійного навчання з метою визначення ступеня опрацьованості проблеми дослідження у психолого-педагогічній науковій літературі та цілісного обґрунтування теми дослідження. Встановлено, що підготовка майбутніх педагогів професійного навчання у ЗВО регламентується їх потребою у системі професійно-технічної освіти.

Проаналізовано дані Міністерства освіти і науки України, відповідно до яких майже 33 % від загальної кількості закладів професійної (професійно-технічної) освіти здійснюють професійну підготовку фахівців для промисловості; 29,5 % – для сільського господарства, майже 17 % – для будівництва, трохи більше 7 % – для сфери послуг, дещо менше 6 % – для торгівлі та громадського харчування, 5,5 % – для транспортної галузі, майже 1,3 % – для ЖКГ і менше 1 % – для сфери зв'язку. Виявлено потребу у відповідному кадровому забезпеченні за видами економічної діяльності та регіональним галузевим призначенням. Здійснено аналіз стану забезпеченості регіонів України закладами професійної (професійно-технічної) освіти й закладами вищої освіти, що здійснюють професійну підготовку майбутніх фахівців за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» освітнього ступеня «Бакалавр». Встановлено, що відбувається систематичне зменшення кількості закладів професійної (професійно-технічної) освіти упродовж останніх п'яти років. За даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти ця кількість становить 820 закладів. По регіонах лідером за чисельністю закладів професійної (професійно-технічної) освіти є Дніпропетровська область – 107 закладів освіти, а найменша кількість у Чернівецькій області – 19 закладів освіти. А щодо ЗВО, що здійснюють підготовку майбутніх фахівців спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)», то першість за кількістю спеціалізацій належить Українській інженерно-педагогічній академії (Харків), тоді як в Одеській та Івано-Франківській областях взагалі немає цієї освітньої пропозиції.

Запропоновано авторське тлумачення поняття *«професійні кроси за адміністративно-територіальним призначенням»*, що сформульовано як співвідношення контингенту здобувачів освіти у кількості ЗВО за регіональною та професійною спрямованістю спеціалізацій у тривалості циклів підготовки до

потенціалу професійної зайнятості майбутніх педагогів професійного навчання за місцем працевлаштування у кількості закладів професійної (професійно-технічної) освіти і часом моніторингу зайнятості. Розроблено професійні кроси за адміністративно-територіальним призначенням спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)», де продемонстровано перелік спеціалізацій за шифрами (01–26), у вигляді співвідношення кількості ЗВО – надавачів освітніх послуг (чисельник) до кількості закладів професійної (професійно-технічної) освіти – працедавців (знаменник).

Обґрунтовано методологічні (конкретно-наукові, функціонально-прикладні аспекти методології навчання спеціалізованих дисциплін і наукового дослідництва) та методичні основи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання (методики організації освітнього процесу в теорії та практиці професійної освіти).

Проаналізовано методологічні напрями досліджень професійної підготовки майбутніх фахівців сфери професійної освіти, що висвітлені у наукових працях: І. Бендери (фахівців з механізації сільського господарства); Р. Гуревича (фахівців електро- та радіотехнічного профілів); Р. Горбатюка (фахівців комп'ютерного профілю); І. Каньковського (інженерів-педагогів автотранспортного профілю); А. Литвина та М. Михнюк (фахівців будівельного профілю); О. Марковської (фахівців машинобудівельного профілю); В. Мозгового (фахівців аграрного профілю); Л. Тархан (фахівців швейного профілю) та інших і встановлено, що для створення моделі системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання необхідний детальний аналіз практичних складових їхньої діяльності на різних етапах і рівнях її здійснення.

Охарактеризовано досвід провадження професійної освіти та навчання у країнах Європейського Союзу. Аналіз результатів досліджень вітчизняних та іноземних учених з питань професійної освіти за кордоном (Н. Абашкіної, Н. Авшенюк, О. Ігнатюк, О. Коваленко, С. Сисоевої, Н. Bradbury, К. Martin та інших) дає підстави стверджувати, що сучасна професійна освіта має сприяти розвитку демократичної корпоративної культури, формуванню професійних компетентностей майбутнього фахівця, політико-правових і соціально-економічних знань особистості в умовах ринкової економіки. Встановлено, що структуру європейської вищої освіти, загалом, можна описати провідними тенденціями: унітарна (єдина) або бінарна (подвійна) системи.

Виокремлено особливості професійної освіти та навчання у країнах Європи: у Великій Британії сформована розвинена система професійно-орієнтованого навчання; у Німеччині склалася модель партнерства, що має назву «дуальна» (навчання та професійне стажування); у Франції професійна освіта вирізняється державним плануванням, управлінням та контролем; у Швеції – підготовка майбутніх фахівців відбувається як завершення середньої освіти (комплекс загального та професійно-фахового навчання); у Данії та Нідерландах діє некооперативна модель професійної освіти, навчання і дослідництва; у Польщі здобувач освіти має можливість вибору між профільним ліцеєм та професійною школою, коледжем. Встановлено, що у

системі професійної освіти і навчання Європи та України наявні недоліки: приватні агентства не зацікавлені у розвитку освітньо-наукової інноваційної інфраструктури закладів освіти, що потребують значних інвестицій; заклади професійної освіти, створені на кошти приватних промислових підприємств, не мають можливості здійснити прогнозований аналіз довготривалої перспективи сталого розвитку або підготувати персонал «з прицілом на майбутнє»; професійна підготовка у приватних закладах освіти має «вузький», функціональний характер, оскільки традиційно не передбачає надання фундаментальних наукових знань. Виконаний порівняльний аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати про необхідність здійснювати в Україні наскрізну ступеневу підготовку майбутніх педагогів професійного навчання, починаючи зі школи й завершуючи закладом вищої освіти. Важливою світовою тенденцією у розвитку системи професійної освіти та навчання є активізація приватних роботодавців у освітньо-науковій, практично-стажувальній діяльності.

Проаналізовано наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників та встановлено, що однією з причин відставання психолого-педагогічної підготовки студентів від рівня розвитку педагогічної науки є консервативність освітніх програм, роздробленість навчальних курсів, недостатня практична їх спрямованість. Створення вимог щодо підготовленості професійно-педагогічних кадрів, де були б інтегровані галузевий та психолого-педагогічний компоненти, переорієнтовується нині на компетентнісну основу. Визначено, що основне завдання вищої професійної освіти полягає у підготовці викладачів, які підготовлені до організації та здійснення фундаментальної, загальнотехнічної і фахової підготовки здобувачів освіти та виробничо-практичного навчання на всіх рівнях професійної освіти: у професійно-технічних училищах, технікумах, коледжах, професійних ліцеях та гімназіях тощо.

У другому розділі **«Інновації у психолого-педагогічній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання»** проаналізовано сутність інноваційних підходів у професійній освіті. З'ясовано, що у процесі інноваційної освіти здобувачеві знань важливо: оволодіти здатністю проникнути у суть досліджуваного предмета, а, отже, усвідомити його значення та вагомість; опанувати методологію пізнання об'єктивної та суб'єктивної реальності й оволодіти умінням самостійно дійти до істини. Інтеграція вищої освіти України до загальноєвропейського освітнього простору пов'язана з проблемами, що передбачають реформування системи професійної освіти відповідно до міжнародних вимог. Одним із способів виконання підвищених вимог до професійних якостей майбутніх фахівців є інтенсифікація процесу їхньої професійної підготовки; створення і забезпечення умов для синергії, об'єктивного взаємодоповнення денної та дистанційної форм навчання. Вважаємо, що електронне навчання (e-learning) як технологія, що інтенсивно запроваджується і розвивається у закладах освіти різного рівня та передбачає застосування електронних систем організації та керування освітнім процесом (Learning Management Systems – LMS), є однією з прогресивних інноваційних

платформ для забезпечення психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у ЗВО.

Встановлено, що до класичних методологічних підходів психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання належать: компетентнісний підхід – формує здатності майбутнього фахівця до вирішення системи психолого-педагогічних завдань; діяльнісний підхід – забезпечує оволодіння відповідними діями, пов'язаними із процесами підвищення ефективності професійно-педагогічної діяльності; особистісно зорієнтований підхід – сприяє індивідуалізації освітньої траєкторії майбутніх фахівців; акмеологічний підхід – визначає розвиток майбутніх педагогів професійного навчання як процес і результат системних перетворень особистостей, які розвиваються й охоплює взаємопов'язані прогресивні зміни у таких основних особистісних властивостях, що формально розглядаються як підсистеми, а саме: професіоналізм діяльності, професіоналізм особистості, нормативність діяльності та поведінки, продуктивна Я-концепція; аксіологічний підхід – здійснює диверсифікацію професійно-наукових компонентів системи академічних цінностей; системний підхід – сприяє вдосконаленню професійно-педагогічних знань, умінь та професійно важливих якостей майбутніх педагогів професійного навчання; синергетичний підхід – реалізує трансформацію ціннісних орієнтацій, активне самопізнання і самовиховання майбутніх педагогів професійного навчання.

Обґрунтовано зміст і значення інноваційних підходів, що становлять основу концепції психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, а саме: транспарентний, партисипативний та диверсифікаційний.

Виокремимо такі основні характеристики транспарентного підходу в освіті: це прозорість, публічність, гласність, доступність, підзвітність, відкритість. Проаналізовано наукові джерела і виокремлено такі компоненти транспарентності, як: *нормативний* (дотримання положень Конституції України та Законів України – «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про Національну програму інформатизації», «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» та інших нормативно-правових актів), *інституціональний* (прозорий університет НПУ імені М.П. Драгоманова – <https://www.npu.edu.ua/ua/prozoryi-universytet>) та *особистісний* (індивідуальна освітня траєкторія здобувача освіти – інформаційне студентоцентроване портативне середовище психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, MOODLE – <http://www.moodle.npu.edu.ua/>).

Встановлено, що застосування партисипативних методів у психолого-педагогічній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання модифікує стиль поведінки працівника освіти, є його основним індикатором, і спрямоване на подолання традиційної авторитарної системи відносин між викладачем та студентом в освітньому середовищі, один з яких є досвідченим і компетентним наставником, а другий – зацікавленим партнером. Застосування партисипативного підходу у психолого-педагогічній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання сприятиме підвищенню її рівня, доступності

інформації, формуванню доброзичливої робочої атмосфери при обговоренні проблем і схваленні рішень, стимулюванню залученості студентів до «участі» на основі паритетності й міжособистісної комунікації. Вважаємо, що саме запровадження партисипативного підходу у психолого-педагогічній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання дасть змогу викладачеві якісно покращити рівень їхньої компетентності щодо цього напряму підготовки та розширити можливості використання прогресивних технологій навчання у ЗВО.

Обґрунтовано доцільність застосування диверсифікаційного підходу у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, який передбачає аналіз наявних можливостей закладу вищої освіти у забезпеченні різноманіття, різнобічності й варіативності освітнього процесу за рахунок ускладнення внутрішньої інфраструктури вищої освіти, а саме: виникнення нових типів та видів закладів освіти; взаємопроникнення одних форм навчання в інші; різноманіття змісту освітніх програм; довільний та доцільний вибір застосування освітніх технологій; гнучкість термінів навчання та критеріїв набору студентів, що буде спрямовано на задоволення різнобічних потреб, інтересів та запитів громадян сучасного суспільства.

У третьому розділі **«Система психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання»** обґрунтовано науково-методичні аспекти поглиблення змісту психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у ЗВО.

В оновленому змісті навчальних дисциплін, що забезпечують психолого-педагогічну підготовку майбутніх педагогів професійного навчання, передбачено організацію пізнавальної діяльності студентів як послідовне дослідження системного об'єкта, що в результаті має утворювати систему формування спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання. Поняття *«спеціальна психолого-педагогічна фахова компетентність»* тлумачимо як спеціальний системоутворювальний комплекс *якостей* (професійне ремісництво, педагогічна майстерність, наставництво, спонукання до вирішення професійних проблемно-ситуаційних завдань), *здібностей* (алгоритмізація, циклічність повторюваних технологічних дій, професійна партитура виробничих процесів), комплексу *знань, умінь та навичок* психолого-педагогічного спрямування відповідно до семантичного призначення професійних середовищ у видах економічної діяльності й етіології фахового розвитку педагогічного психолого-методологічного впливу освітнього процесу на модернізацію системи професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання з перетворювальною здатністю їх оптимальної трансформації.

Уточнено змістове наповнення дефініції *«психолого-педагогічна компетентність»*, що тлумачиться як спеціальна компетентність майбутніх педагогів професійного навчання і передбачає синтезовану амплітуду фахових та професійно орієнтованих модулів у підсистемах (аксіологічно-цільовій, змістовно-функціональній, професійно-формувальній, інформаційно-методичній, процесуально-моніторинговій та релевантній) системи психолого-

педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання з формування методичної, диференційно-психологічної та аутопсихологічної, поліінформативної, виховної, естетичної, інтегративно-комунікативної компетентностей, майстерності та ремісництва, з формування умінь та навичок здобувачів освіти, на які впливає педагог професійного навчання.

Сформульовано зміст спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання, що передбачає:

- здатність усвідомлювати й застосовувати освітні теорії та методології як основу педагогічної діяльності, системно й критично аналізувати питання освітньої політики;

- здатність діяти соціально свідомо та відповідально, забезпечити формування в учнів/студентів цінностей громадянськості й демократії та відображати їх у власному світогляді;

- здатність створювати сприятливе освітнє середовище, враховуючи різні ролі суб'єктів навчання;

- знання змісту навчального предмета/навчальних предметів та прагнення до здобування нових знань у відповідній галузі науки;

- здатність послуговуватися різноманітними стратегіями, що ґрунтуються на конкретних критеріях оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти;

- здатність ефективно організовувати навчально-виробничий процес, у межах якого аналізувати виробничі ситуації, доцільно планувати технологічний процес, експлуатувати технічні засоби виробництва, визначати послідовність виконання дій у ході виготовлення продукції з мінімальними витратами часу, сировини та матеріалів; дотримуватися правил техніки безпеки;

- здатність удосконалювати процес викладання і навчання, оновлювати, створювати та реалізовувати навчальні продукти;

- здатність застосовувати технології дистанційного навчання, зокрема e-learning;

- здатність керувати навчальними/розвивальними проектами, орієнтуючи учнів/студентів на прогрес і досягнення;

- здатність розпізнавати й враховувати індивідуальні особливості учнів/студентів у освітньому процесі;

- здатність здійснювати освітній процес для осіб з особливими потребами;

- здатність до ділової комунікації з представниками інших професійних груп різного рівня.

Спроектвана структура психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» складається з інваріантного, варіативного, професійного та результативного компонентів, які у нашому дослідженні оптимально охоплюють навчання дисциплін – «Психологія», «Професійна педагогіка», «Методика професійного навчання» та виконання курсової роботи з методики професійного навчання, «Е-навчання», «Методика виховної роботи», «Основи

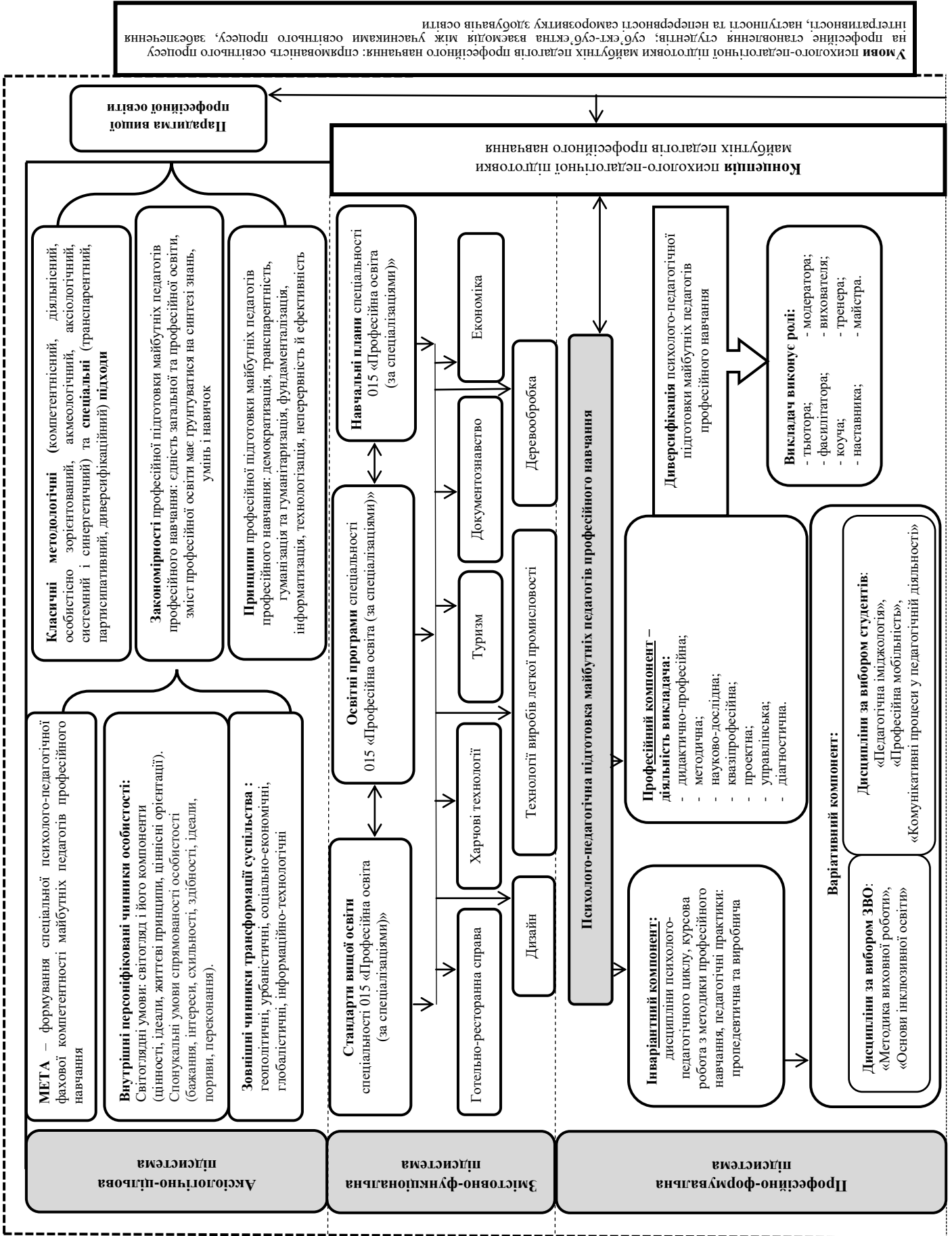
інклюзивної освіти» та селективних курсів («Професійна мобільність», «Педагогічна іміджологія», «Комунікативні процеси в педагогічній діяльності» та інші). Курсова робота з методики професійного навчання спрямована на перевірку готовності студентів до самостійного вирішення проблемно-ситуативних професійних завдань, що виникають на практиці перед педагогом професійного навчання. Важливим компонентом курсової роботи є персоніфікований самоаналіз результатів навчальної діяльності, що уможлиблює закріплення у майбутніх фахівців теоретичних і фундаментально-прикладних знань та формування відповідних професійних умінь і навичок.

Обґрунтовано, що практична підготовка майбутніх педагогів професійного навчання має спільну та конкретизовані складові відповідно для кожного з видів практики, а спільною метою педагогічних практик є оволодіння студентами сучасними методами та формами організації праці у відповідній освітній, виробничій та підприємницькій галузі, формування вмій і здобуття практичних навичок самостійно створювати й виконувати проблемно-ситуаційні професійні завдання, стимулювання стійкої позитивної мотивації щодо подальшого оволодіння професійно-педагогічними знаннями, уміннями, навичками та компетентностями.

Проаналізовано основні концепції підготовки майбутніх фахівців в умовах професійної освіти з метою формування авторської концепції психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, а саме: концепція оптимізації навчального процесу (Ю. Бабанський), концепція проблемного навчання (М. Махмутов, І. Лернер, М. Скаткін), концепція програмованого навчання (П. Гальперін, Н. Талізін), концепція розвивального навчання (Л. Занков, Д. Ельконін, В. Давидов), концепція особистісно зорієнтованого професійного навчання (Є. Зеєр, Г. Романцев, Л. Тенчуріна, Е. Ткаченко), Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні (2014 р.) та Концепція розвитку педагогічної освіти (2018 р.).

Розроблено *концепцію психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання*, основна мета якої полягає у формуванні професійно мобільної, креативної, конкурентоспроможної прогресивної особистості. Ідентифікатором сформованості є спеціальна психолого-педагогічна фахова компетентність майбутніх педагогів професійного навчання. Основу розробленої концепції становлять такі підходи: транспарентність, партисипатія та диверсифікація психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Теоретично обґрунтована та спроектована модель системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, що потрактовується як взаємозалежний і взаємообумовлений комплекс підсистем: аксіологічно-цільової, змістовно-функціональної, професійно-формуальної, інформаційно-методичної, процесуально-моніторингової, релевантної, які пов'язані між собою зовнішніми та внутрішніми зв'язками організаційно-педагогічних умов (рис. 1). Не претендуючи на абсолютну істину і залишаючи поле для дискусій, вважаємо запропоновану модель психолого-педагогічної

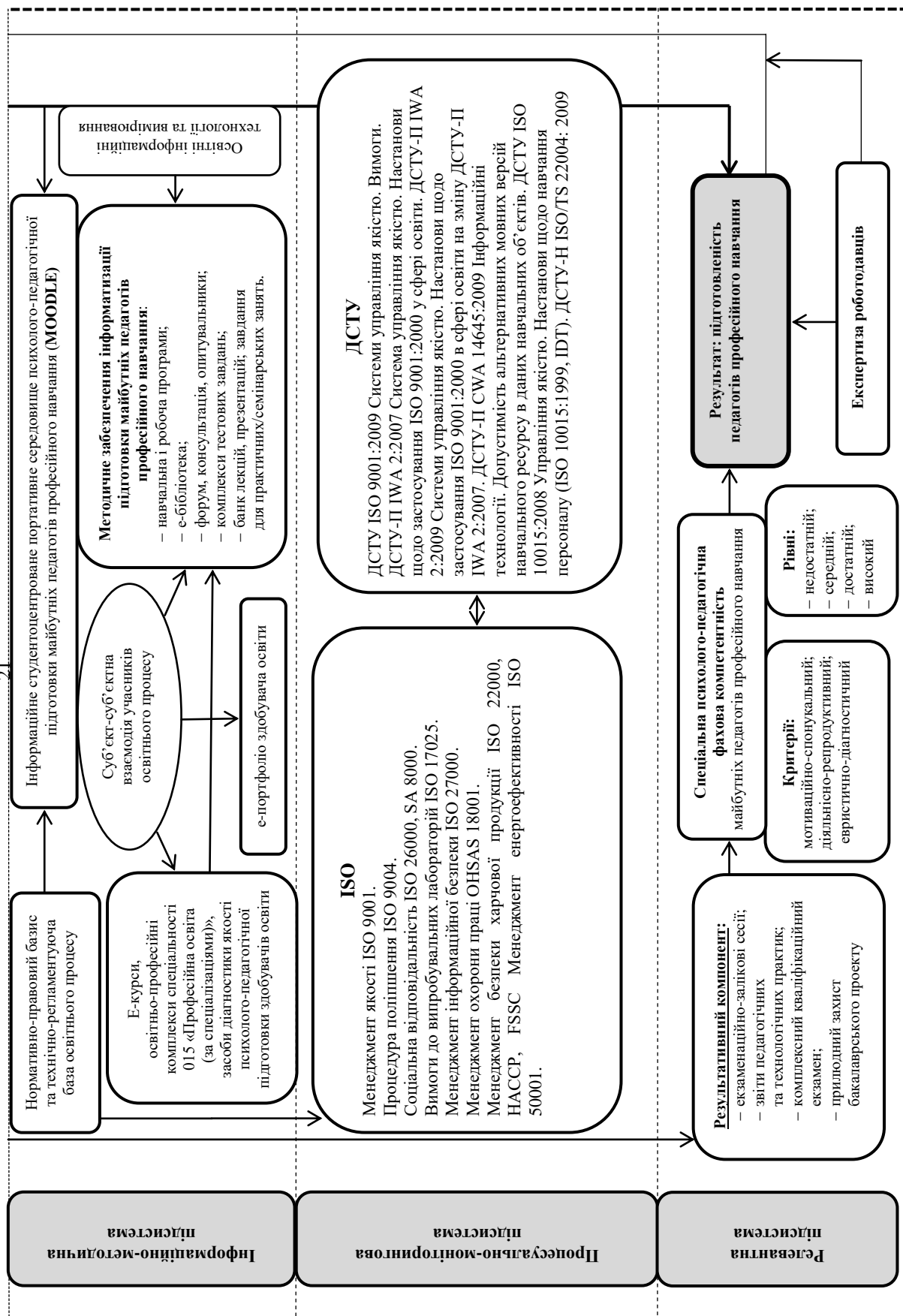

Рис 1. Модель системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання

підготовки майбутніх педагогів професійного навчання уніфікованою для спеціальності 015 «Професійна освіта» для закладів вищої освіти за спеціалізаціями: готельно-ресторанна справа, харчові технології, технології виробів легкої промисловості, дизайн, деревообробка, документознавство, економіка, туризм та інші. У межах концепції та спроектованої моделі системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання дослідником запропоновані організаційно-педагогічні умови психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання: спрямованість освітнього процесу на професійне становлення студентів; суб'єкт-суб'єктна взаємодія між учасниками освітнього процесу, забезпечення інтегративності, наступності та неперервності.

Аксіологічно-цільова підсистема має стратегічно-ціннісну спрямованість на формування та задоволення комплексу потреб особистості, соціуму, держави й охоплює у межах нашого дослідження стратегію мети, що полягає у формуванні спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання, принципи та закономірності професійної підготовки майбутніх фахівців, класичні методологічні підходи (компетентнісний, діяльнісний, особистісно зорієнтований, акмеологічний, системний, синергетичний) та спеціальні підходи їх психолого-педагогічної підготовки (транспарентний, партисипативний, диверсифікаційний); враховує як внутрішні мотиваційні потреби здобувача освіти, так і зовнішні трансформаційні суспільні чинники при визначенні запиту соціального замовлення на педагогів професійного навчання нової генерації.

Змістовно-функціональна підсистема відображає застосування компетентнісного підходу при формуванні змісту спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями: готельно-ресторанна справа, харчові технології, технології виробів легкої промисловості, дизайн, деревообробка, документознавство, економіка, туризм)» й функціонально репрезентована у стандартах освіти, освітніх, освітньо-наукових та освітньо-професійних програмах, навчальних планах, засобах діагностики тощо.

Професійно-формувальна підсистема забезпечує впровадження системного та процесного підходів у наповненні змісту методики – професійної підготовки, виховної роботи, інклюзивної освіти, педагогічної іміджології, професійної мобільності та комунікативності за компонентами (інваріантний, варіативний та професійний), що взаємодіють і впливають на результативний компонент релевантної підсистеми й становлять основу психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Інформаційно-методична підсистема є функціоналом розробленого і впровадженого в освітній процес ЗВО інформаційного студентоцентрованого портативного середовища психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, що відображає суб'єкт-суб'єктну взаємодію учасників освітнього процесу (споживачів послуг), сприяє вільному доступу до методичного забезпечення інформатизації та наукометрії їх підготовки, уможливорює здійснення самооцінювання і контроль за динамікою збільшення

когнітивного потенціалу здобувача освіти, що вказує на валідність отриманих ним навчальних результатів.

Процесуально-моніторингова підсистема передбачає забезпечення управління якістю професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання та моніторинг працевлаштування, що регламентовані державними й міжнародними стандартами (ДСТУ, ISO) в освітньому процесі.

Релевантна підсистема відображає результативно-статистичну відповідність результатів психолого-педагогічної підготовки здобувачів освіти за критеріями (мотиваційно-спонукальним, діяльнісно-репродуктивним, евристично-діагностичним) рівневі (високому, середньому, достатньому та недостатньому) спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання.

У четвертому розділі **«Організаційно-педагогічне забезпечення психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання»** проаналізовано організаційно-управлінські та педагогічні умови ефективності застосування розробленої моделі системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Розроблено інформаційне студентоцентроване портативне середовище психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання (рис. 2) на платформі MOODLE.

Обґрунтовано необхідність розробки навчально-методичного супроводу, що передбачає вільний доступ кожного студента до даного середовища; створення е-підручників, е-посібників й е-методичних рекомендацій з метою тиражування їх серед широкого загалу студентів; розробка банку даних освітніх ресурсів, а також найкращих робіт (презентацій, проектів, рефератів тощо) студентів з метою демонстрації зразків і створення атмосфери суперництва між студентами; забезпечення інтерактивного зв'язку між споживачами освітніх послуг; здійснення контролю, самоконтролю і взаємоконтролю між студентами; аналізу хронології освітньої траєкторії користувачів, їхньої активності у роботі над різними модулями тощо.

Зазначимо, що інформаційне студентоцентроване портативне середовище психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання забезпечує: зв'язок між студентом та викладачем синхронного (он-лайн) і асинхронного (оф-лайн) характеру; ефективний суб'єкт-суб'єктний взаємозв'язок між викладачем та студентом/студентами, між самими студентами (консалтинговий сервіс); застосування селективного підходу до кожного студента: викладач має змогу здійснювати диференційний підхід, оцінюючи навчальні досягнення студентів, враховуючи їх персоніфіковані потреби, а студенти, в свою чергу, обирати власний темп виконання дидактичних і методичних, тестових та семінарських завдань тощо (хронологія освітньої траєкторії споживача послуг); створення атмосфери навчального змагання, партисипатії; використання у процесі психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання освітньо-наукових ресурсів (електронні підручники, інформаційно-аналітичне забезпечення, тестові завдання тощо).

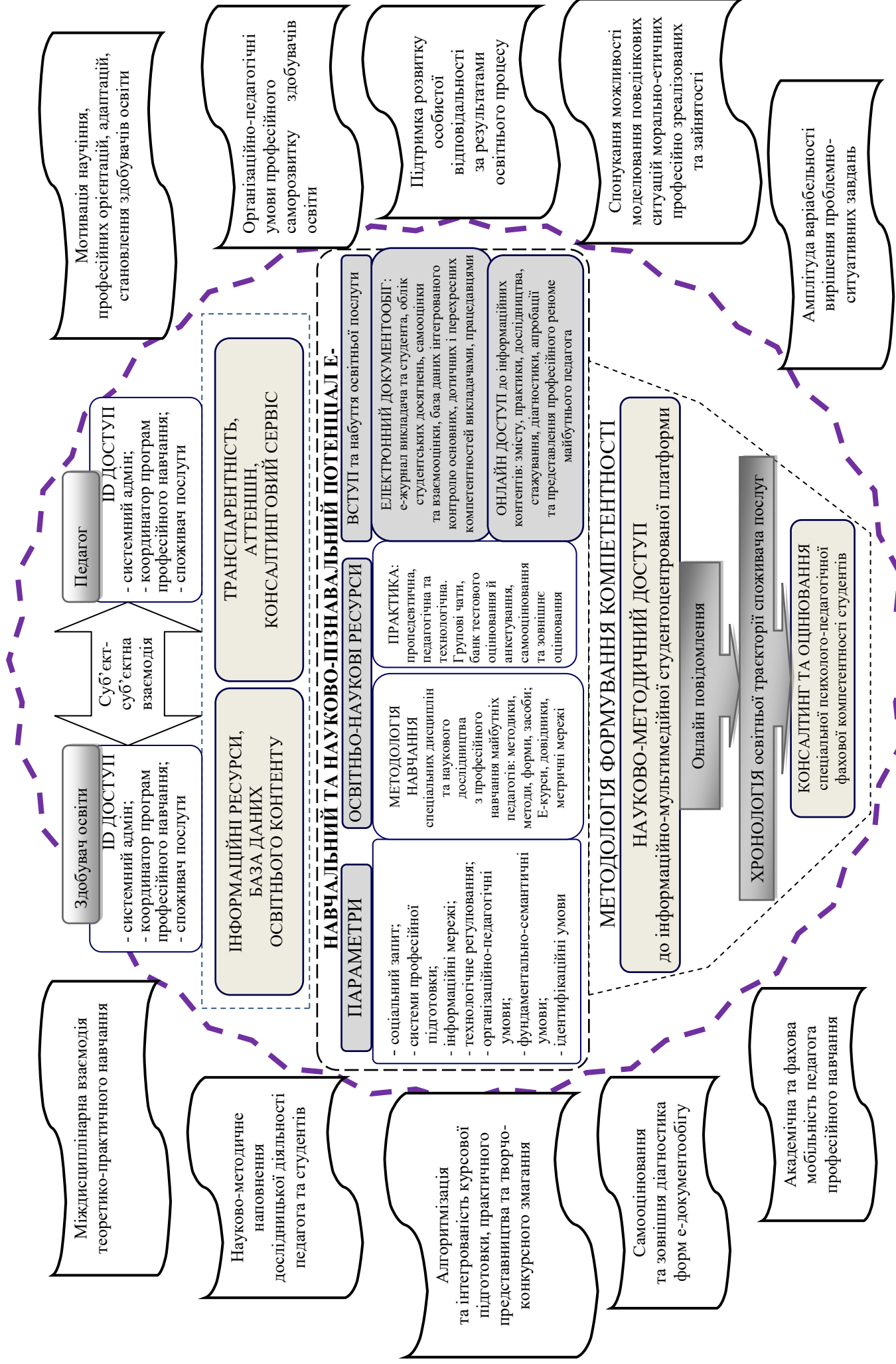

Рис. 2. Інформаційне студентоцентроване портативне середовище психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання

Таким чином, створюється індивідуальна «база знань» та портфоліо кожного студента, тобто для викладача та студентів є постійно доступними дані про результати оцінювання навчальних досягнень майбутніх педагогів професійного навчання, їх активність/пасивність тощо. З'ясовано, що інформаційне студентоцентроване портативне середовище психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання сприятиме:

- постійному контакту між студентами та викладачем за допомогою засобів інформаційно-комунікаційних технологій;
- діагностиці динаміки успішності студентів на стадіях навчально-пізнавальної діяльності (опанування інформації, виконання практичної чи самостійної роботи тощо);
- адекватному ранжуванню кваліфікаційних ознак характеристики рівня навчальних досягнень майбутніх педагогів професійного навчання;
- заохоченню до саморозвитку за допомогою механізму самооцінювання студентами власних навчальних досягнень;
- можливості студентові при зіставленні сформованої самооцінки з її інтерпретацією викладачем;
- забезпеченню зворотного зв'язку у стосунках студент–викладач у процесі оцінювання навчальних досягнень з психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, що, в свою чергу, забезпечує прозорість і об'єктивність в оцінювальній діяльності викладача ЗВО.

Обґрунтовано організаційно-технологічні умови, які передбачають постійну диверсифікацію системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у закладах вищої освіти, що забезпечує підвищення якості професійної освіти загалом. Встановлено, що сучасні інформаційні технології навчання посилюють професійну функціональність майбутнього педагога як тьютора, фасилітатора, коуча, наставника, модератора, вихователя, майстра тощо. Обґрунтовано, що психолого-педагогічна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання передбачає формування здатності майбутнього фахівця до опанування й оволодіння педагогічними інноваціями та є вирішальним чинником у майбутніх процесах осучаснення системи професійної освіти, а, отже, й у сфері оновлення змісту освіти і впровадженні сучасних форм, засобів та методів навчання тощо.

Обґрунтовано класифікаційні ознаки професійних кросів, що відображають особливості регіонального призначення інформаційного студентоцентрованого портативного середовища психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання за показниками: фаховими (цільових сукупностей), інформаційно-технологічними або педагогічними (платформи, контенти); науково-методичними (забезпечення психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців), діагностичними (самооцінювання, оцінювання та зовнішнє оцінювання навчальних досягнень студентів).

У п'ятому розділі **«Дослідно-експериментальна перевірка системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного**

навчання» визначено мету, завдання та зміст експериментальної роботи; сформовано критерії, рівні й обрано методикку вимірювання результатів педагогічного експерименту; висвітлено результати експериментального навчання; сформульовано висновки. Основним завданням дослідно-експериментальної роботи була перевірка ефективності запропонованої моделі системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, що впроваджена у ЗВО, які забезпечують освітній процес галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» освітнього ступеня «Бакалавр».

У експериментальному дослідженні брали участь загалом 700 студентів, серед них 350 осіб належали до контрольних та 350 осіб – до експериментальних груп. Експериментальною базою дослідження було обрано Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Центральнoукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, Бердянський державний педагогічний університет, Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет», Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка, Мукачівський державний університет. Процедура здійснення педагогічного експерименту передбачала такі етапи: аналітично-мотиваційний, функціонально-констатувальний, формувальний та контрольний.

У ході аналітично-мотиваційного етапу експерименту здійснено аудит стану мотивації студентів до професійної підготовки: проаналізовані дані соціологічного анкетування (рефлексійний питальник-мотиватор), що дало можливість з'ясувати рівень їх поінформованості, ставлення і побажання студентів щодо впровадження системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання і підтвердило потребу у впровадженні нових підходів до навчання. Проаналізовано рейтинг студентів-першокурсників з метою рівномірного розподілу студентів між контрольними і експериментальними групами. Статистична обробка отриманих даних засвідчила, що склад визначених контрольних та експериментальних груп за якістю підготовки належать до однієї і тієї ж генеральної сукупності, яка забезпечує об'єктивність вихідних даних для здійснення подальшої дослідно-експериментальної роботи. Проведено експрес-опитування серед учасників експерименту з метою констатації персоніфікованих чинників, що мали вплив на вибір педагогічної професії, забезпечення дієвості мотиваційно-спонукальної умови спрямованості особистості та психолого-педагогічної орієнтації на майбутню професійну діяльність. Встановлено, що найбільша зацікавленість у студентів викликана перспективами майбутніх сфер професійної зайнятості (сфера обслуговування та сервісу в галузях рекреації та організації подорожей, задоволення харчових і гурман-потреб, естетики дизайну й етики комунікації, діловодства та інших).

Результати аналізу на функціонально-констатувальному етапі експерименту дали змогу визначити рівень сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів

професійного навчання за критеріями (мотиваційно-спонукальним, діяльнісно-репродуктивним, евристично-діагностичним) та рівнями (високий, достатній, середній та недостатній). З метою визначення ефективності, об'єктивності та зручності використання сформульованих критеріїв рівня сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання був використаний статистичний метод, зокрема й для обрахунку сумарної зваженої оцінки (табл. 1).

Таблиця 1

Показники рівня сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання у експериментальних (ЕГ) і контрольних (КГ) групах на функціонально-констатувальному етапі експерименту

Критерії	мотиваційно-спонукальний				діяльнісно-репродуктивний				евристично-діагностичний			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	кількість студентів	%	кількість студентів	%	кількість студентів	%	кількість студентів	%	кількість студентів	%	кількість студентів	%
<i>Високий (А)</i>	37	10,57	32	9,14	23	6,58	25	7,14	15	4,29	15	4,29
<i>Достатній (В)</i>	106	30,29	124	35,43	100	28,57	98	28,00	104	29,71	102	29,14
<i>Середній (С)</i>	157	44,86	147	42,00	158	45,14	165	47,15	155	44,29	155	44,29
<i>Недостатній (D, E)</i>	50	14,28	47	13,43	69	19,71	62	17,71	76	21,71	78	22,28
Усього:	350	100	350	100	350	100	350	100	350	100	350	100

Формувальний етап експерименту спрямований на модернізацію наявної системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, оновлення методичного забезпечення та підготовку викладачів (учасників експерименту) до впровадження розробленої моделі системи. Концептуальне забезпечення спроектованої моделі системи обумовлено методологією, відображеною в авторській монографії з теоретичних і методичних основ психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання і в освітньо-професійних комплексах зі спеціальності 015 «Професійна освіта» за спеціалізаціями: готельно-ресторанної справи, харчових технологій та виробів легкої промисловості, дизайну, деревообробки, документознавства, економіки, туризму. Встановлено, що позитивна динаміка рівня сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в експериментальних групах обумовлена наслідками впровадження розробленого комплексу навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення інформаційного студентоцентрованого портативного середовища психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Навчально-методичне забезпечення з проблем професійної педагогіки, основних аспектів вступу до спеціальності, дидактичних та методологічних основ професійної освіти, діловодства й наскрізних практик для майбутніх педагогів професійного навчання за спеціалізаціями сприяло збільшенню показників ефективності формування спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності на рівнях (високий та достатній) за мотиваційно-спонукальним, діяльнісно-репродуктивним й евристично-діагностичним критеріями.

Визначено, що наповнення змісту та дистанційна технологія впровадження інформаційного студентоцентрованого портативного середовища психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання формалізована розробленим документовпорядкуванням завдяки використанню електронного журналу обліку успішності студентів як ефективного інструмента моніторингу якості їх професійної підготовки, укомплектованих авторських методичних рекомендацій до написання курсової роботи з методики професійного навчання та програмі державної діагностики у формі комплексного іспиту зі спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)». Встановлено позитивну динаміку в експериментальній групі високого та достатнього рівнів спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання (рис. 3).

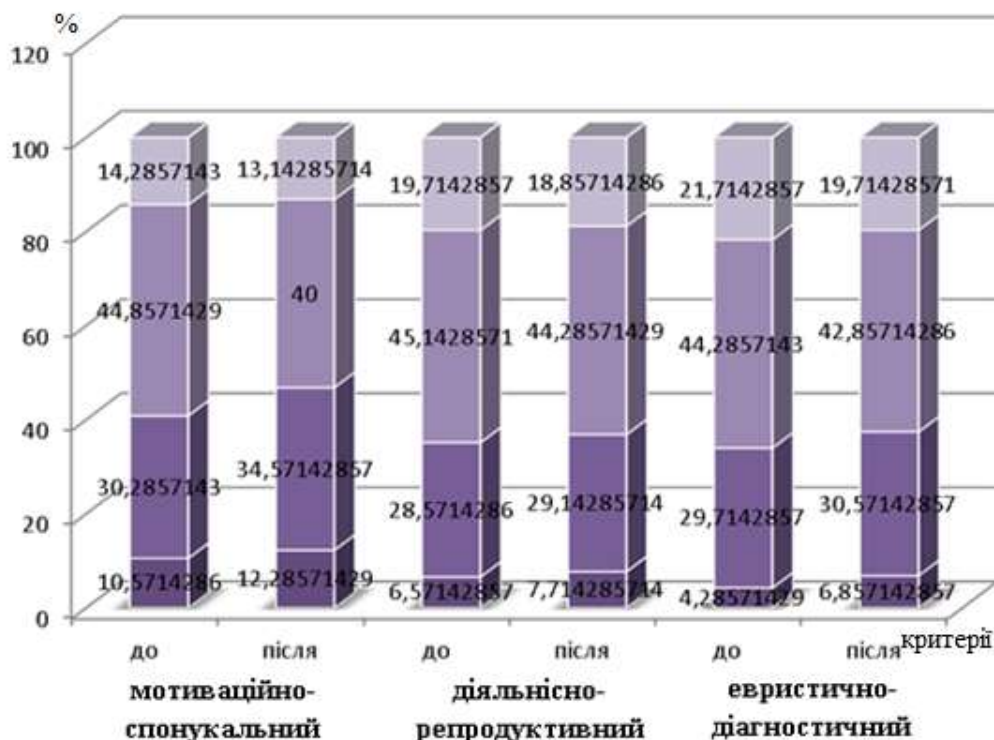

Рис. 3. Порівняльні дані рівня сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в експериментальних групах до та після педагогічного експерименту

Констатовано позитивні зміни у рівні сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання у експериментальних (ЕГ) і контрольних (КГ) групах за всіма критеріями. Встановлено, що позитивний приріст на високому та

середньому рівнях сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності здобувачів освіти відбувся за рахунок зменшення кількості респондентів із середнім й недостатнім рівнем на формувальному етапі педагогічного експерименту (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка рівня сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання у процесі скринінгу функціонально-констатувального та формувального етапів дослідження (у %)

Рівень сформованості	Експериментальні групи		Динаміка	Контрольні групи		Динаміка
	функціонально-констатувальний етап	формувальний етап		функціонально-констатувальний етап	формувальний етап	
Високий (А)	7,14	8,95	+ 1,81	6,86	7,43	+ 0,48
Достатній (В)	29,52	31,43	+ 1,91	30,86	31,24	+ 0,38
Середній (С)	44,76	42,38	- 2,38	44,48	43,72	- 0,76
Недостатній (D, E)	18,57	17,24	- 0,33	17,81	17,62	- 0,19

Ефективність формувального етапу експерименту перевірено експертним заключенням роботодавців щодо рівня сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання за 100-бальною шкалою і становить 81 бал.

Під час контрольного етапу педагогічного експерименту встановлено, що розроблена система психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання є верифікованою за допомогою χ^2 – критерію К. Пірсона. Виявлено, що для $\alpha=0,05$ всі спостережувані значення критерію К. Пірсона перевищують критичне значення, то з надійністю $p=0,95$ можна стверджувати про підвищення у майбутніх педагогів професійного навчання експериментальної групи рівня сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності за всіма критеріями. У випадку збільшення рівня надійності до $\alpha=0,01$ отримано підтвердження висновків про підвищення рівня сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності студентів експериментальної групи лише за мотиваційно-спонукальним і евристично-діагностичним критеріями.

Результати здійсненого дослідження дали підстави обґрунтувати пропозиції щодо перспектив психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено системне узагальнення та запропоновано оновлені механізми вирішення наукової проблеми теоретичних і методичних засад

психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Результати дослідження підтвердили гіпотезу, засвідчили досягнення мети та вирішення поставлених завдань й дали підстави для формулювання таких висновків:

1. Здійснено теоретико-ретроспективний та порівняльний види аналізу понятійно-категоріального апарату наукової проблеми дослідження. Вивчення теорії та практики професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання дає підстави виокремити психолого-педагогічні аспекти становлення і розвитку проблематики дослідження, здійснити семантичний аналіз стану психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання в Україні та Європейському Союзі. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання трактується як складний багаторівневий процес поліфункціональної діяльності майбутнього фахівця у сфері професійної освіти, результатом якої є формування психолого-педагогічної готовності майбутнього педагога професійного навчання, що проявляється у сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності, психолого-педагогічної грамотності, психолого-педагогічної культури особистості. Встановлено, що спеціальна психолого-педагогічна фахова компетентність – це спеціальний системоутворювальний комплекс якостей (професійне ремісництво, педагогічна майстерність, наставництво, спонукання до вирішення професійних проблемно-ситуаційних завдань), здібностей (алгоритмізація, циклічність повторюваних технологічних дій, професійна партитура виробничих процесів), комплексу знань, умінь та навичок психолого-педагогічного спрямування відповідно до семантичного призначення професійних середовищ у видах економічної діяльності й етіології фахового розвитку педагогічного психолого-методологічного впливу освітнього процесу на модернізацію системи професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання з перетворювальною здатністю їх оптимальної трансформації. Визначено, що професійні кроси за адміністративно-територіальним призначенням – це співвідношення контингенту здобувачів освіти у кількості ЗВО за регіональною та професійною спрямованістю спеціалізацій у тривалості циклів підготовки до потенціалу професійної зайнятості майбутніх педагогів професійного навчання за місцем працевлаштування у кількості закладів професійної (професійно-технічної) освіти і часом моніторингу зайнятості.

2. Обґрунтовано й актуалізовано ефективність запровадження інноваційних підходів транспарентності, партисипатії та диверсифікації для забезпечення психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Обґрунтовано основні характеристики транспарентності в психолого-педагогічній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання: прозорість, публічність, гласність, доступність, підзвітність та відкритість. Актуалізовано компоненти транспарентного підходу: нормативний, інституціональний та особистісний. Доведено, що партисипатія у психолого-педагогічній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання є важливою складовою в організації освітнього процесу

у сучасних закладах вищої освіти й тлумачиться як процес суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем та студентом, що сприяє спільному схваленню і виконанню рішень; відкритому діалогу між суб'єктами освітнього процесу, що ґрунтується на паритетних основах; пошуку згоди, досягнення консенсусу; формуванню активної позиції учасників освітнього процесу; розвиткові прагнення студентів до визнання, самовираження, самоактуалізації тощо. Обґрунтовано, що диверсифікація психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання спрямована на гуманізацію та демократизацію освітнього процесу, актуалізацію інноваційних технологій навчання, формування нових життєвих настанов з орієнтацією на особистість.

3. Сформовано зміст і структуру психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. У розробленому змісті навчальних дисциплін, що забезпечують психолого-педагогічну підготовку майбутніх педагогів професійного навчання, передбачено організацію пізнавальної діяльності студентів як послідовне дослідження системного об'єкта, що в результаті має утворювати систему формування спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання. Структура психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання складається з інваріантного, варіативного, професійного і результативного компонентів, які у дослідженні оптимально презентовані циклом психолого-педагогічних дисциплін: «Психологія», «Професійна педагогіка», «Методика професійного навчання», курсової роботи з методики професійного навчання, «Е-навчання», «Методика виховної роботи», «Основи інклюзивної освіти» та селективних курсів («Професійна мобільність», «Педагогічна іміджологія», «Комунікативні процеси в педагогічній діяльності» та інші).

4. Розроблено концепцію психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, основна мета якої полягає у формуванні професійно мобільної, креативної, конкурентоспроможної прогресивної особистості. Ідентифікатором сформованості є спеціальна психолого-педагогічна фахова компетентність майбутніх педагогів професійного навчання. Основні положення концепції психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання сформульовано таким чином: психолого-педагогічна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання ґрунтується на основах транспарентності, партисипатії та диверсифікації; педагог професійного навчання нового покоління – професійно мобільний фахівець, який прогресивно й інноваційно мислить, налаштований на діяльність у команді з персональною відповідальністю, умотивований на позитивний результат виконання професійно орієнтованих завдань; психолого-педагогічна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання персоніфікована інформаційним студентоцентрованим портативним середовищем, що забезпечує квазіпрофесійну освітню траєкторію майбутнього фахівця; акомодация міждисциплінарності, поліфункціональності, наступності та неперервності психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

5. Теоретично обґрунтовано та спроектовано модель системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, що потрактовується як взаємозалежний і взаємообумовлений комплекс підсистем: аксіологічно-цільової, змістовно-функціональної, професійно-формуальної, інформаційно-методичної, процесуально-моніторингової, релевантної, які пов'язані між собою зовнішніми та внутрішніми зв'язками організаційно-педагогічних умов. Обґрунтовано, що аксіологічно-цільова підсистема має стратегічно-ціннісну спрямованість на формування і задоволення комплексу потреб особистості, соціуму, держави; змістовно-функціональна підсистема формує зміст спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями: готельно-ресторанна справа, харчові технології, технології виробів легкої промисловості, дизайн, деревообробка, документознавство, економіка, туризм)»; професійно-формуальна підсистема забезпечує методологічне й теоретико-практичне наповнення психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання за компонентами (інваріантний, варіативний та професійний), що взаємодіють і впливають на результативний компонент релевантної підсистеми; інформаційно-методична підсистема є функціоналом розробленого і впровадженого в освітній процес ЗВО інформаційного студентоцентрованого портативного середовища психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання; процесуально-моніторингова підсистема забезпечує управління якістю професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання та моніторинг працевлаштування, що регламентовані державними й міжнародними стандартами (засобами технічного регулювання) в освітньому процесі; релевантна підсистема відображає результативно-статистичну відповідність результатів психолого-педагогічної підготовки здобувачів освіти за критеріями (мотиваційно-спонукальним, діяльнісно-репродуктивним, евристично-діагностичним) рівневі (високому, достатньому, середньому та недостатньому) спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання.

6. Розроблено інформаційне студентоцентроване портативне середовище психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання на платформі MOODLE. Обґрунтовано, що інформаційне студентоцентроване портативне середовище психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання створює можливості, з одного боку, для викладача оперативно отримувати інформацію про навчально-пізнавальну активність студента впродовж семестру, надавати йому вчасну допомогу, коригувати його самостійну діяльність, ефективно спостерігати за успішністю і зберігати в архіві динаміку навчальних досягнень кожного студента впродовж усього періоду його навчання, застосовувати транспарентний, партисипативний та диверсифікаційний підходи до професійної підготовки здобувачів освіти; з іншого боку, забезпечує студента ще до початку навчання дисциплін комплектом методики щодо оцінювання результатів своєї діяльності, самостійного визначення рівня власної успішності (самооцінювання), дає йому можливість ознайомитися з методичними рекомендаціями щодо виконання

робіт (лабораторно-практичних, семінарських тощо), отримати електронний теоретичний матеріал з посиланням на різноманітні наукові джерела, що розміщені в інтернет-мережі тощо. Запроваджено і встановлено, що інформаційне студентоцентроване портативне середовище психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання сприяє постійному контакту між студентами та викладачем за допомогою засобів інформаційно-комунікаційних технологій; діагностиці динаміки успішності студентів на стадіях навчально-пізнавальної діяльності (опанування інформації, виконання практичної чи самостійної роботи тощо); адекватному ранжуванню кваліфікаційних ознак характеристики рівня навчальних досягнень майбутніх педагогів професійного навчання; заохоченню до саморозвитку за допомогою механізму самооцінювання студентами власних навчальних досягнень; можливості студентів порівняти сформовану самооцінку з її інтерпретацією викладача; забезпеченню зворотного зв'язку у стосунках студент–викладач у процесі оцінювання навчальних досягнень з психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, що, в свою чергу, забезпечує прозорість і об'єктивність в оцінювальній діяльності викладача ЗВО.

7. Здійснено експериментально-дослідну верифікацію (на основі етапів педагогічного експерименту – аналітично-мотиваційного, функціонально-констатувального, формувального та контрольного) ефективності розробленої моделі системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, результати якої свідчать, що відбулася позитивна динаміка у сформованості високого та достатнього рівнів спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в експериментальних групах. Визначено, що на формувальному етапі дослідження відбулися позитивні зміни рівня сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання у експериментальних групах, показники якої на початку експерименту майже не відрізнялися від респондентів контрольних груп. Показники середнього відсоткового відхилення – в позитивному зростанні за всіма критеріями – збільшувалися на високому (+1,81 %) та достатньому (+1,91 %) рівнях, а у негативній динаміці – зменшувалися на середньому (–2,38 %) і недостатньому (–0,33 %) рівнях.

Під час контрольного етапу педагогічного експерименту встановлено, що розроблена система психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання є верифікованою за допомогою χ^2 – критерію К. Пірсона. Виявлено, що для $\alpha=0,05$ всі спостережувані значення критерію К. Пірсона перевищують критичне значення, то з надійністю $p=0,95$ можна стверджувати, що у майбутніх педагогів професійного навчання експериментальної групи відбулася позитивна динаміка у рівні сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності за всіма критеріями. У випадку збільшення рівня надійності до $\alpha=0,01$ отримано підтвердження висновків про підвищення рівня сформованості спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності студентів експериментальної групи лише за мотиваційно-спонукальним і евристично-діагностичним

критеріями. Результати здійсненого дослідження дали підстави обґрунтувати пропозиції щодо перспектив психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у ЗВО.

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

Монографії

1. **Титова Н.М.** Теоретико-методичні основи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання: монографія. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 351 с.

2. **Титова Н.М.** Електронний журнал обліку успішності студентів як ефективний інструмент моніторингу якості вищої освіти/ *Innovative processes in education: collective monograph*. С.І. АМЕЕТ Sp. z o.o., Lodz, Poland, 2017. P. 218–229.

Статті у наукових фахових виданнях України

3. **Титова Н.М.** Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в процесі оцінювання навчальних досягнень з креслення майбутніх учителів технологій. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка*: збірник наукових праць. Глухів: ГНПУ ім. О. Довженка, 2011. Вип. 19. С. 52–58.

4. **Титова Н.М.** Теоретичні аспекти оцінювання навчальних досягнень майбутніх учителів технологій. *Проблеми трудової і професійної підготовки*: наук.-метод. зб. у 3 т. Слов'янськ: СПДУ, 2012. Вип. 17, Т. 3. С. 142–149.

5. **Титова Н.М.** Використання інноваційного підходу при викладанні дисципліни «Діловодство» майбутнім учителям технологій. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені П. Тичини. Умань: ПП Жовтий О.О., 2012. Вип. 6. Ч. 3. С. 119–123.

6. **Титова Н.М.** Удосконалення інформаційно-ресурсного забезпечення підготовки майбутніх учителів технологій до впровадження проектно-технологічної діяльності. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка*: збірник наукових праць. Глухів: ГНПУ ім. О. Довженка, 2012. Вип. 21. С. 72–77.

7. **Титова Н.М.** Сучасні підходи щодо професійної підготовки майбутніх вчителів технологій. *Вища освіта України. Тематичний випуск «Науково-методичні засади управління якістю освіти у вищих навчальних закладах»*: теоретичний та науково-методичний часопис. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «ВолиньПоліграф»TM, 2013. № 2 (додаток 2). С. 212–217.

8. **Титова Н.М.** Особливості національного виховання майбутніх учителів технологій на прикладі вивчення дисципліни «Інтелектуальна

власність». *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2013. № 3. С. 108–111.

9. **Титова Н.М.** Самостійна робота у підготовці бакалаврів професійної освіти на прикладі дисципліни «Креативні технології навчання». *Наукові записки. Серія: «Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти»*. Кіровоград: РВВ КДПУ імені В. Винниченка, 2015. Ч. 1, Вип. 7. С. 174–178.

10. **Титова Н.М.** Диверсифікація психолого-педагогічної підготовки фахівців професійної освіти. *Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету «Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти»*: збірник наукових праць. Рівне: РДГУ, 2015. Ч. 1. Вип. 12(55). С. 432–438.

11. **Титова Н.М.** Аналіз досвіду країн Європейського Союзу у забезпеченні неперервної професійної освіти від школи до вищого навчального закладу. *Трудова підготовка в рідній школі*, 2015. № 5 (127). С. 46–48.

12. **Титова Н.М.** Супровід психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання засобами інформаційних технологій. *Молодь і ринок*, 2016. № 3(134). С. 73–76.

13. **Титова Н.М.** Модернізація змісту психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання в університеті. *Наукові записки. Серія : «Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти»*. Кропивницький: РВВ цдпу ім. В. Винниченка, 2017. Ч. 1. Вип. 12. С. 153–157.

14. **Титова Н.М.** Системний підхід у психолого-педагогічній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання в університетах. *Наукові праці Чорноморського національного університету*, 2017. Т. 303. Вип. 291. С. 15–19.

15. **Титова Н.М.** Вплив реалізації міждисциплінарних зв'язків на якість підготовки педагогів професійного навчання. *Освітній дискурс. Гуманітарні науки*: збірник наукових праць. Київ: Вид-во «Гілея», 2018. Вип. 5. С. 66–76.

16. **Титова Н.М.** Значення професійної мобільності у психолого-педагогічній підготовці педагогів професійного навчання. *Освітній дискурс. Гуманітарні науки*: збірник наукових праць. Київ: Вид-во «Гілея», 2018. Вип. 6 (6-7). С. 7–17.

17. **Титова Н.М.** Модель психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання. *Освітній дискурс. Гуманітарні науки*: збірник наукових праць. Київ : Вид-во «Гілея», 2018. Вип. 7 (8). С. 31–40.

***Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях,
віднесених до міжнародних наукометричних баз даних***

18. **Титова Н.М.** Вплив диверсифікації професійної освіти на різнопрофільність підготовки педагогів професійного навчання = Influence of diversification professional education on various types preparing of vocational educational teachers. *Economics, management, law: socio-economical aspects and development*: collection of scientific articles. Edizioni Magi– Roma, Italy, 2016.

Vol. 2. P. 262–264 (зарубіжне видання Італії, що внесено до міжнародних наукометричних баз: *Tomson Reuters, Science Index*).

19. **Титова Н.М.** Сучасні перспективи розвитку професійно-педагогічної освіти в Україні = Modern prospects in development of vocational education in Ukraine. *Intellectual Archive*. Toronto: Shiny Word Corp., Canada, 2017. Vol. 6. № 2. P. 120–125 (зарубіжне видання Канади, що внесено до міжнародних наукометричних баз: *Google Scholar, Academia.edu*).

20. **Титова Н.М.,** Субіна О.О. Обґрунтування концептуальних положень психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання = Justificatio of the concept of psychological and pedagogical training of teachers of vocational training. *Innovative Solutions In Modern Science*. Dubai, United Arab Emirates, 2018. № 2(21), P. 188–204, doi: [https://doi.org/10.26886/2414-634X.2\(21\)2018.15](https://doi.org/10.26886/2414-634X.2(21)2018.15) (зарубіжне видання Арабських Еміратів, що внесено до міжнародних наукометричних баз: *CORE, BASE, CiteFactor, Google Scholar, WorldCat, ResearchBib*).

21. **Титова Н.М.** Використання партисипативного підходу у психолого-педагогічній підготовці педагогів професійного навчання. *World Science*. Warsaw, Poland: RS Global Sp. z O.O., 2018. 7(35), Vol. 1. P. 38–44, doi: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/12072018/6044 (зарубіжне видання Польщі, що внесено до міжнародних наукометричних баз: *RS Global, Index Copernicus, Academia.edu, Elibrary.ru, Google Scholar, Biblioteka narodowa, CiteFactor*).

22. **Титова Н.М.** Сучасні підходи у реалізації психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання = Modern approaches in implementation of psychological and pedagogical training of teachers of vocational training. *Innovative Solutions In Modern Science*. Dubai, United Arab Emirates, 2018. № 5(24), P. 104–113, doi: [https://doi.org/10.26886/2414-634X.5\(24\)2018.10](https://doi.org/10.26886/2414-634X.5(24)2018.10) (зарубіжне видання Арабських Еміратів, що внесено до міжнародних наукометричних баз: *CORE, BASE, CiteFactor, Google Scholar, WorldCat, ResearchBib*).

23. **Титова Н.М.,** Чумаченко Д.В. Актуальні проблеми науково-предметної підготовки педагогів професійного навчання при вивченні дисципліни «Е-документообіг». *Фізико-математична освіта*, 2017. Вип. 4 (14). С. 103–107 (фахове видання України, що внесено до міжнародних наукометричних баз: *Google Scholar, CiteFactor, Index Copernicus, Research Bible, PBN, AcademicKeys, UlrichsWeb, ESJL та інші*).

24. **Титова Н.М.** Особливості педагогічного оцінювання навчальних досягнень майбутніх педагогів професійного навчання = Features educational assessment of future teachers' educational achievements in vocational education. *Prospects for development of education and science: collection of scientific articles*. Academic Publishing House of the Agricultural University Plovdiv, Bulgaria, 2016. P. 366–369. (зарубіжне видання Болгарії, що внесено до міжнародних наукометричних баз: *Tomson Reuters, Science Index*).

25. **Титова Н.М.** Транспарентність підготовки педагога професійного навчання як педагогічна проблема = Transparency in teaching

vocational training teacher as a pedagogical problem. *Topical questions of contemporary science: collection of scientific articles*. Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, United States of America, 2017. P. 478-481. (зарубіжне видання Америки, що внесено до міжнародних наукометричних баз: Tomson Reuters, Science Index).

26. **Титова Н.М.** Психолого-педагогічні умови практичної підготовки педагогів професійного навчання в університетах = Psychological and pedagogical conditions for practical preparing teachers of vocational education in universities. *Problems of the development of modern science: theory and practice: collection of scientific articles*. EDEX, Madrid, España, 2018. P. 256–262. (зарубіжне видання Іспанії, що внесено до міжнародних наукометричних баз: Tomson Reuters, Science Index).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

27. **Титова Н.М.** Використання нових інформаційних технологій в професійній підготовці майбутнього педагога професійного навчання. Інноваційна діяльність та дослідно-експериментальна робота в сучасній освіті: матеріали III-ої Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області, 29 жовтня 2015. [Електронний ресурс]. URL: iprobuk.cv.ua/images/comprofiler/Титова.doc.

28. **Титова Н.М.** Інноваційний підхід у забезпеченні неперервної професійної освіти від початкової школи до вишу. *Інноваційні технології в організації виховної роботи у початковій школі: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнського науково-практичного семінару*. Умань: ФОП Жовтий, 10 лютого 2016. С. 93–96.

29. **Титова Н.М.** Диверсифікація підготовки педагогів професійного навчання як педагогічна проблема. *Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів: збірник наукових праць за матеріалами ІХ Всеукраїнської інтернет-конференції*. Умань: ФОП Жовтий, 27 жовтня 2016. С. 157–159.

30. **Титова Н.М.** Формування змісту психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання на засадах компетентнісного підходу. *Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця (НПК–2017): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції у 2-ох частинах*. Суми: ФОП Цьома С.П., 2017. Ч. 1. С. 80–81.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

31. Освітньо-професійний комплекс: 015 Професійна освіта. Економіка: науково-методичне видання нормативних документів та змісту навчальних дисциплін, практик, курсових та випускної кваліфікаційної роботи щодо підготовки бакалаврів за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізацією «Економіка»), галузь знань 01 Освіта / Педагогіка /

О.Г. фон Будау, Т.Б. Гуменюк, **Н.М. Титова**, О.О. Субіна. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 192 с.

32. Освітньо-професійний комплекс: 015 Професійна освіта. Документознавство: науково-методичне видання нормативних документів та змісту навчальних дисциплін, практик, курсових та випускної кваліфікаційної роботи щодо підготовки бакалаврів за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізацією «Документознавство»), галузь знань 01 Освіта / Педагогіка / Т.А. Жижко, Т.Б. Гуменюк, **Н.М. Титова**, О.О. Субіна. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 191 с.

33. Освітньо-професійний комплекс: 015 Професійна освіта. Готельно-ресторанна справа: науково-методичне видання нормативних документів та змісту навчальних дисциплін, практик, курсових та випускної кваліфікаційної роботи щодо підготовки бакалаврів за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізацією «Готельно-ресторанна справа»), галузь знань 01 Освіта / Педагогіка / Н.М. Зубар, Т.Б. Гуменюк, **Н.М. Титова**, А.А. Волкова. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 175 с.

34. Освітньо-професійний комплекс: 015 Професійна освіта. Харчові технології: науково-методичне видання нормативних документів та змісту навчальних дисциплін, практик, курсових та випускної кваліфікаційної роботи щодо підготовки бакалаврів за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізацією «Харчові технології»), галузь знань 01 Освіта / Педагогіка / Н.М. Зубар, Т.Б. Гуменюк, **Н.М. Титова**, А.А. Волкова. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 176 с.

35. Освітньо-професійний комплекс: 015 Професійна освіта. Дизайн: науково-методичне видання нормативних документів та змісту навчальних дисциплін, практик, курсових та випускної кваліфікаційної роботи щодо підготовки бакалаврів за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізацією «Дизайн»), галузь знань 01 Освіта / Педагогіка / Т.Б. Гуменюк, **Н.М. Титова**, І.В. Косяк, А.І. Шевченко. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 180 с.

36. Освітньо-професійний комплекс: 015 Професійна освіта. Технологія виробів легкої промисловості: науково-методичне видання нормативних документів та змісту навчальних дисциплін, практик, курсових та випускної кваліфікаційної роботи щодо підготовки бакалаврів за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізацією «Технологія виробів легкої промисловості»), галузь знань 01 Освіта / Педагогіка / Т.Б. Гуменюк, **Н.М. Титова**, І.В. Косяк, І.С. Медведенко. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 180 с.

37. Освітньо-професійний комплекс: 015 Професійна освіта. Деревообробка: науково-методичне видання нормативних документів та змісту навчальних дисциплін, практик, курсових та випускної кваліфікаційної роботи щодо підготовки бакалаврів за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізацією «Деревообробка»), галузь знань 01 Освіта / Педагогіка / А.І. Бровченко Т.Б. Гуменюк, **Н.М. Титова**, І.В. Коваленко. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 192 с.

38. Освітньо-професійний комплекс: 015 Професійна освіта. Туризм: науково-методичне видання нормативних документів та змісту навчальних дисциплін, практик, курсових та випускної кваліфікаційної роботи щодо підготовки бакалаврів за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізацією «Туризм»), галузь знань 01 Освіта / Педагогіка / О.Г. фон Будау, Т.Б. Гуменюк, **Н.М. Титова**, М.М. Жеплінська. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 192 с.

39. **Титова Н.М.** Діловодство: навчальна програма галузі знань 0101 «Педагогічна освіта», за напрямом підготовки 7.01010301, 8.01010301 «Технологічна освіта». Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 10 с.

40. **Титова Н.М.** Вступ до спеціальності: навчальна програма галузі знань 0101 «Педагогічна освіта» за напрямом підготовки 6.010104 «Професійна освіта». Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 9 с.

41. **Титова Н.М.** Комунікативні процеси в педагогічній діяльності: навчальна програма галузі знань 0101 «Педагогічна освіта» за напрямом підготовки 6.010104 «Професійна освіта». Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 12 с.

42. **Титова Н.М.** Дидактичні основи професійної освіти: навчальна програма галузі знань 0101 «Педагогічна освіта» за напрямом підготовки 6.010104 «Професійна освіта». Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 12 с.

43. **Титова Н.М.** Методологічні засади професійної освіти: навчальна програма галузі знань 0101 «Педагогічна освіта» за напрямом підготовки 6.010104 «Професійна освіта». Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. 10 с.

44. Програма державного комплексного кваліфікаційного екзамену на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» (6.010104 Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості). Кваліфікація – бакалавр професійної освіти), призначена для підготовки до державної атестації студентів-випускників Інженерно-педагогічного інституту у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова / М.С. Корець, Т.Б. Гуменюк, **Н.М. Титова**. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 48 с.

45. **Титова Н.М.** Професійна педагогіка: навчальна програма галузі знань 01 Освіта, спеціальність 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)». Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. 17 с.

46. Наскрізна програма практичної підготовки студентів освітнього ступеня бакалавр спеціальності 015 Професійна освіта (Деревообробка): *збірник наскрізних програм практик студентів за спеціальностями університет: у 2 ч.* / Т.Б. Гуменюк, **Н.М. Титова**, І.В. Косяк, О.О. Субіна. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. Ч. 1. С. 27–39.

47. Наскрізна програма практичної підготовки студентів освітнього ступеня бакалавр спеціальності 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування): *збірник наскрізних програм практик студентів за спеціальностями університету: у 2 ч.* / Т.Б. Гуменюк, **Н.М. Титова**, І.В. Косяк, О.О. Субіна. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. Ч. 1. С. 50–62.

48. Наскрізна програма практичної підготовки студентів освітнього ступеня бакалавр спеціальності 015 Професійна освіта (Технології виробів

легкої промисловості): *збірник наскрізних програм практик студентів за спеціальностями університету: у 2 ч.* / Т.Б. Гуменюк, **Н.М. Титова**, І.В. Косяк, О.О. Субіна. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. Ч 1. С. 62–75.

49. Наскрізна програма практичної підготовки студентів освітнього ступеня бакалавр спеціальності 015 Професійна освіта (Харчові технології): *збірник наскрізних програм практик студентів за спеціальностями університету: у 2 ч.* / Т.Б. Гуменюк, **Н.М. Титова**, І.В. Косяк, О.О. Субіна. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. Ч. 1. С. 75–88.

50. Наскрізна програма практичної підготовки студентів освітнього ступеня бакалавр спеціальності 015 Професійна освіта (Дизайн): *збірник наскрізних програм практик студентів за спеціальностями університету: у 2 ч.* / Т.Б. Гуменюк, **Н.М. Титова**, І.В. Косяк, О.О. Субіна. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. Ч. 1. С. 88–100.

АНОТАЦІЇ

Титова Н.М. Теоретичні і методичні засади психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2019.

Дисертація містить дослідження теоретико-методологічних, психолого-педагогічних і науково-методичних основ психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у закладах вищої освіти. Розроблено і обґрунтовано модель системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, яка спроектована як взаємозалежний та взаємообумовлений комплекс підсистем: аксіологічно-цільової, змістовно-функціональної, професійно-формульованої, інформаційно-методичної, процесуально-моніторингової, релевантної, що пов'язані між собою зовнішніми та внутрішніми зв'язками організаційно-педагогічних умов. Розроблено і впроваджено інформаційне студентоцентроване портативне середовище психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Сформульовано авторське тлумачення понять «психолого-педагогічна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання», «спеціальна психолого-педагогічна фахова компетентність» і «професійні кроси за адміністративно-територіальним призначенням». Запропоновано оновлення змісту і структури психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Обґрунтовано та розроблено авторську концепцію психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Уточнено змістове наповнення понять «майбутні педагоги професійного навчання» та «психолого-педагогічна компетентність»; градування психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у закладах вищої освіти.

Подальшого розвитку набули наукові положення педагогічних досліджень у сфері психолого-педагогічної професійної підготовки майбутніх педагогів

професійного навчання. Педагогічний експеримент підтвердив ефективність запропонованої системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Ключові слова: психолого-педагогічна підготовка, майбутні педагоги професійного навчання, транспарентність, партисипатія, диверсифікація, заклади вищої освіти.

Tytova N.M. Theoretical and methodological foundations for psychological and pedagogical training of future vocational teachers. – Manuscript copyright.

Dissertation for the Doctor's degree in Education, specialty 13.00.04 – Theory and methodology of vocational education. – National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, 2019.

This dissertation contains a research on theoretical and methodological, psychological and pedagogical, scientific and methodological foundations for the psychological and pedagogical training of future vocational teachers at institutions of higher education. It develops and substantiates a model of the system for psychological and pedagogical training of future vocational teachers designed as a complex of interdependent and mutually determined subsystems: axiological and target-oriented, content-based and functional, vocational-shaping, informational and methodological, processual-monitoring, and relevant which are bound together with internal and external ties. An informational student-oriented portable environment has been developed and introduced, which has been implemented in the informational-methodological subsystem within the model of the system for psychological and pedagogical training of future vocational teachers.

Author's interpretations for the terms «psychological and pedagogical training of future vocational teachers», «special psychological-pedagogical professional competency» and «vocational crosses by administrative-territorial assignment» have been formulated. The contents and structure of psychological and pedagogical training of future vocational teachers are suggested in a combination of invariant, variative, vocational and resulting components. The author's concept of psychological and pedagogical training of future vocational teachers is substantiated and developed, while positioned as a system for polyfunctional target-specific training for future educators. Vocational crosses by administrative-territorial assignment for specialty 015 «Vocational education (by specialization)» have been developed and analyzed with involvement of visual mapping.

The subject matter of such terms as “future vocational teachers” and “psychological-pedagogical competency” has been clarified; grading of psychological and pedagogical training of future vocational teachers has been performed at institutions of higher education. Diagnostic means for monitoring of the educational process have been improved, for various stages: the analytical-motivational stage (reflexive questionnaire-motivator); the functional and ascertaining stage (evaluative screening for the level of psychological and pedagogical training of future vocational teachers); the shaping stage (dynamics in the levels of special psychological and pedagogical competency acquired by future

teachers); the controlling stage (informed judgment of employers on the psychological and pedagogical preparedness of future vocational teachers). Scientific provisions of pedagogical research in the field of psychological and pedagogical training of future teachers and teaching special vocation-oriented and vocational subjects have been developed further: improvement, development and scientific-methodological support for the project construct of informational student-oriented portable environment for psychological and pedagogical training of future vocational teachers; the conceptual and categorial framework of pedagogical research; methodological, content-based, organizational-pedagogical, methodological-organizational, and practical foundations for improving the system for psychological and pedagogical training of future vocational teachers.

A pedagogical experiment has proved effectiveness of the suggested system for psychological and pedagogical training of future vocational teachers.

Key words: psychological and pedagogical training, future vocational teachers, transparency, participation, diversification, institutions of higher education.

Підписано до друку 30.08.2019 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 прим. Зам. № 258
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.